

Lähdemäki, Paula

Working Paper

Neuvostoliiton kokonaistaloudelliset tunnusluvut kansantalouden tilinpidon pohjalta tarkasteltuna

Bank of Finland Discussion Papers, No. 1/1989

Provided in Cooperation with:

Bank of Finland, Helsinki

Suggested Citation: Lähdemäki, Paula (1989) : Neuvostoliiton kokonaistaloudelliset tunnusluvut kansantalouden tilinpidon pohjalta tarkasteltuna, Bank of Finland Discussion Papers, No. 1/1989, ISBN 951-686-182-2, Bank of Finland, Helsinki, <https://nbn-resolving.de/urn:nbn:fi:bof-20140807486>

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/211536>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

S U O M E N P A N K I N K E S K U S T E L U A L O I T T E I T A

1/89

Paula Lähdemäki
2.1.1989

NEUVOSTOLIITON KOKONAIS-
TALOUDELLISET TUNNUSLUVUT
KANSANTALouden TILINPIDON
POHJALTA TARKASTELTUNA

Suomen Pankki
PL 160, 00101 HELSINKI
☎ (90) 1831

Paula Lähdemäki
Suomen Pankin idänkaupan osasto
2.1.1989

1/89

NEUVOSTOLIITON KOKONAISTALOUDELLISET TUNNUSLUVUT
KANSANTALouden TILINPIDON POHJALTA TARKASTELTUNA

Suomen Pankin monistuskeskus
Helsinki 1989
ISBN 951-686-182-2
ISSN 0785-3572

TIIVISTELMÄ

Tässä selvityksessä on perehdytty Neuvostoliiton kokonaistaloudellisiin tunnuslukuihin kansantalouden tilinpidon pohjalta. Koska marxilainen teoria määrittelee vain tuotannollisen alan kansantuloa tuottavaksi, tämä heijastuu kaikkiin kansantalouden tilinpidon käsitteisiin. Neuvostoliitossa kokonaistaloudelliset ja muut tunnusluvut ovat suunnittelun välineitä, ja käsitteiden runsaus näkyy tietenkin siinä, mitä suunnitellaan ja viime kädessä, mitä talouden kehittämiseksi pidetään tärkeänä ja vähemmän tärkeänä. Selvitys on supistettu laajemmasta selvityksestä, joka sisältää tärkeimmät tilastoissa esiintyvät sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen käsitteet käsikirjanomaiseksi oppaaksi koottuna. Aluksi on vertailtu länsimaissa ja Neuvostoliitossa käytössä olevien tilinpidon järjestelmien eroja, ja toisessa osassa on kokonaistaloudelliset tunnusluvut selityksineen. Laajempi versio on saatavissa idänkaupan osastolta, ja siinä esiintyvien käsitteiden sisältö on tämän selvityksen liitteenä 1.

SISÄLTÖ

		sivu
OSA I	KANSANTALouden TILINPITO NEUVOSTOLIITOSSA JA LÄNSIMAISsA	7
1	JOHDANTO	9
2	KANSANTALouden TILINPIToJÄRJESTELMÄ	11
2.1	Yleistä	11
2.2	Kansantalouden tasejärjestelmän rakenne ja erityispiirteet	13
3	SNA- JA MPS-JÄRJESTELMIEN KESKEISIÄ EROJA	14
3.1	Kansantalouden luokittelu sektoreihin ja tilastointiyksikkö	14
3.2	Tuotannon laajuus	16
3.3	Tuotantoon, kulutukseen ja pääomanmuodostukseen liittyviä eroja	18
3.3.1	Tuotanto	18
3.3.1.1	Bruttotuotanto	18
3.3.1.2	Väli tuotekäyttö	19
3.3.2	Lopullinen kulutus	20
3.3.3	Pääomanmuodostus	21
3.3.4	Arvonlisä	22
3.4	Rekisteröintiperuste	23
3.5	Kansantalouden tasejärjestelmän hinnoista	23
4	YHTEENVETO: MPS:N KANSANTULON MUUTTAMINEN BKT:KSI	25
5	TILASTOJEN ARVIOINTIA	27

OSA II	NEUVOSTOLIITON KOKONAISTALOUELLISET TUNNUSLUVUT (LUETTELO)	29
	Yhteenveto käsitteiden keskinäisistä suhteista	31
	Bruttomateriaalituotanto (gross social product)	31
	Nettomateriaalituotanto = Kansantulo	33
	Tuotettu nettomateriaalituotanto	34
	Käytetty nettomateriaalituotanto	35
	Tuotetun ja käytetyn nettomateriaalituotannon eroista	37
	Hinnoittelu	37
	Hävikki	38
	Ulkomaankaupan saldo	38
	Säästämisvaranto	39
	Kulutusvaranto	41
	Kulutus- ja säästämisvarannon hinnoittelusta	41
	Tuotantovälineiden ja kulutustavaroiden tuotanto	42
	Reaalitulot	43
	Yhteiskunnalliset kulutusvarannot	44
	Väestön kuluttamat palvelut	45
	Väestön kuluttamat tavarat ja palvelut kokonaisuudessaan	46
	Työn tuottavuus	46
	LÄHTEET	48
	LIITTEET	
1	Neuvostoliiton sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen tunnusluvut (käsiteluettelo)	50
2	Kansantalouden luokittelu tuotantoon ja muuhun toimintaan	56
3	Kansantalouden perustilastojen saatavuus Itä-Euroopassa	57

OSA I KANSANTALouden TILINPITO NEUVOSTOLIITOSSA JA
LÄNSIMAISsA

1 JOHDANTO

Vuoden 1988 alusta Neuvostoliitossa on ryhdytty laskemaan länsimaissa yleisesti käytettyä kokonaistuotannon mittaria, bruttokansantuotetta. Valtion tilastokomitea ja suunnittelukomitea ovat laatineet bkt:n laskentaperiaatteet YK:n suositusten mukaisen kansantalouden tilinpitojärjestelmän mukaisesti. Sääntöjä laadittaessa on myös otettu huomioon järjestelmien väliset institutionaaliset ja talouden toimintaperiaatteisiin liittyvät erot (VS (1988/6), 30). Vuotta 1987 koskevaan kansantalouden tilastovuosikirjaan bkt on jo laskettu.

Kansainvälisiä vertailuja varten on sosialistisissa maissa ja länsimaissa käytetyt kokonaistaloudelliset käsitteet jouduttu muuntamaan toista vastaavaksi tiettyjen periaatteiden mukaan. Mm. YK:n alaisessa tilastokomissiossa on perehdytty Neuvostoliitossa ja länsimaissa käytettyjen kokonaistuotanto- ja kansantulokäsitteiden sisältöeroihin ja laadittu vertailuja varten erityiset siirtymäperiaatteet. Myös Suomesta on oltu kehittämässä periaatteita järjestelmävertailun helpottamiseksi: Tilastokeskus on yhteistyössä Bulgarian vastaavan laitoksen kanssa kokeillut käytännössä siirtymäavainten toimivuutta muunnettaessa kansantalouden toimialaluokittelu toisen järjestelmän luokittelua vastaavaksi (CSO & CMEA (1986), 6).

Neuvostoliiton omat kokonaistaloudelliset tunnusluvut poikkeavat usein merkittävästi vastaavista länsimaaisista käsitteistä. Aina ei edes löydy vastinetta toisen järjestelmän käsitteille. Neuvostokirjallisuutta lukiessa voi myös tulla vastaan käsitteitä, jotka sisällöltään eroavat huomattavastikin käännettyinä samannimisistä länsimaaisista käsitteistä. Sisällön ohella käsitteiden käyttö ja käytön laajuus saattavat poiketa markkinatalousmaissa syntyneestä käytännöstä. Onhan kyse suunnitelmataloudesta, jossa valtio on tähän saakka varsin voimakkaalla kädellä sanellut niin tuotannon rakenteen, kasvuvauhdin kuin tuotannosta saadun tulon jakautumisenkin pääoman-

muodostuksen, väestön kulutuksen ja julkisten palvelujen kesken. Kokonaistaloudelliset käsitteet ovat tavallaan toimineet koko kansantaloutta koskevan suunnittelun ja suunnitelmien toteutumisen seurannan välineinä.

Käsillä oleva selvitys on saanut alkunsa idänkaupan osastolla tehdystä laajemmasta, Neuvostoliiton taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen tunnusluvut sisältävästä selvityksestä. Laajemman selvityksen tavoitteena oli perehtyä kokonaistaloudellisten ja tärkeimpien tilastoissa esiintyvien käsitteiden sisältöön. Lisäksi selvityksessä vertailtiin käsitteitä länsimaissa käytettäviin käsitteisiin. Käsitteisiin perehtymisen myötä selvitys laajentui luonnostaan kansantalouden tilinpitojärjestelmien vertailuun, joka valaisi myös käsitteiden sisältöeroja. Keskustelualoitteeseen laajemmasta selvityksestä on poimittu vain kaikkein tärkeimmät kokonaistaloudelliset - kansantalouden tuotantoa ja tehokkuutta, kansantulon muodostumista ja käyttöä sekä elintason kehitystä kuvaavat - tunnusluvut. Keskustelualoitteen alkuosassa on luotu katsaus Neuvostoliiton ja markkinatalousmaiden kansantalouden tilinpitojärjestelmien perusmääritelmiä ja yksittäisiä käsitteitä koskeviin eroihin. Tunnuslukujen merkitys, rakenne, käyttökelpoisuus sekä keskinäiset yhteydet on esitetty selvityksen toisessa osassa.

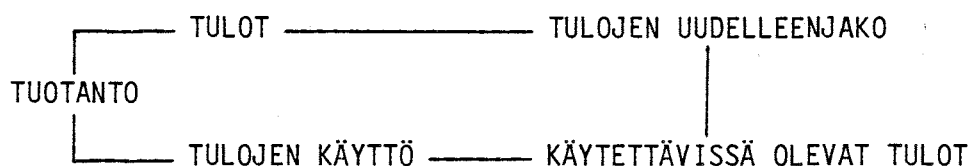
Tunnuslukujen selityksissä on käytetty tarkoituksella suoria käännöksiä, jotta erot länsimaisiin käsitteisiin näkyisivät selvemmin. Lisäksi kunkin tunnusluvun kohdalla on viittaukset englanninkielisiin ja laajemmassa versiossa myös vaihtoehtoisin suomenkielisiin käännöksiin. Tämän selvityksen tekstistä on poistettu alkuperäiset venäjänkieliset käännökset, ja selvityksen loppuun on liitetty laajemman version käsiteluettelo translitteroituna venäjää taitaville (liite 1). Laajempi versio kokonaisuudessaan on saatavissa idänkaupan osastolta. Tekstissä sanojen lihavointi viittaa siihen, että kyseinen käsite on selitetty tässä selvityksessä.

2 KANSANTALouden TILINPITOJÄRJESTELMÄ

2.1 Yleistä

Neuvostoliitossa ja markkinatalousmaissa on käytössä erilainen kansantalouden tilinpitojärjestelmä. Neuvostoliitossa ja yleensä sosialistisissa maissa kansantalouden tilinpito perustuu kansantalouden tasejärjestelmään (engl. myös Material Product System). Markkinatalousmaissa käytetään yleisesti YK:n suositusten mukaista kansantalouden tilinpitojärjestelmää, SNA:ta (System of National Accounts).

Molemmille järjestelmille on yhteistä, että ne kuvaavat taloudellisia ilmiöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta. SNA:han perustuvan kansantalouden tilinpidon avulla luodaan kokonaiskuvaus taloudesta: tuotannosta, tuotannosta syntyvistä tuloista, tulojen uudelleenjaosta, kulutuksesta, säästämisestä ja pääomanmuodostuksesta ja sen rahoituksesta, työllisyydestä sekä kansantalouden ja ulkomaisten välisistä taloustoimista (TK n:o 3 (1982), 81). Kansantalouden tasejärjestelmä rakentuu myös kokonaistaloudellisista ja toisiinsa liittyvistä tunnusluvuista, jotka kuvaavat talouden kehitystasoa, laajuutta, kehitysvauhtia ja rakenteita (Zav'jalkov (1987), 382). Molemmissa järjestelmissä talouden rakenteen muutoksia sekä taloudellista peruskiertoa (tavara- ja rahavirtojen kiertoa) voidaan tilinpidolla kuvata seuraavasti (TK n:o 3 (1982), 34):

Kansantalouden tilinpidossa lähdetään tavaroiden ja palvelujen tuotannosta, josta syntyvät tulot jaetaan tuotannontekijöiden omista-

jien kesken. Verojen, eläkkeiden, lapsilisien yms. muodossa osa tuotannosta saadusta tulosta jaetaan uudelleen, jolloin päädytään käytettävissä oleviin tuloihin. Lopulliset tulot käytetään joko **kulutukseen** tai **pääomamuodostukseen**. Taloudessa saadaan aikaan **tuotanto- ja kulutustavaroita**, jotka hankitaan tuotantopanoksiksi, lopulliseen kulutukseen tai pääomanmuodostukseen.

Sosialistisissa maissa talouden peruskiertoa voidaan kuvata siten, että tuotannollisten alojen kokonaistuotannosta syntyvät tuotannollisten yritysten ja näiden palveluksessa toimivan väestön alkuperäiset tulot. Osa **kansantulosta** kanavoituu tulonsiirtojen muodossa rahoitussektorin kautta ja palvelumaksuina em. alojen ja palvelualan yritysten lopullisiksi tuloiksi, jotka käytetään kulutukseen tai pääomanmuodostukseen. Palvelualan erilainen käsittely aiheuttaa eroja kansantulon ohella myös lopullisen kulutuksen sisältöön.

Molemmissa järjestelmissä talouden peruskierron vaiheet ovat siis samat, mutta näihin vaikeisiin liittyvien määritelmien ja käsitteiden sisällössä saattaa olla eroja. Suurimmat erot vallitsevat kansantalouden tulon uudelleenjaon sisällössä ja kansantalouden tasejärjestelmästä kokonaan erillisenä puuttuvasta rahoitusvirtojen kuvauksesta. Eniten on yhtäläisyyksiä SNA:n puolella tuotannossa, tuotannon kulutuksessa, pääomanmuodostuksessa, osassa lopullista kansantuloa ja sen käyttöä SNA:ssa (UN F. no. 20 (1979), 1). MPS:ssä niitä vastaavat tuotantoresursseja ja tuotannon käyttöä kuvaava tase siihen liittyvine taulukoineen sekä kokonaistuotannon ja kansantulon alkuperäistä jakoa, käyttöä ja osaa kansantulon uudelleenjaosta kuvaava tase.

2.2 Kansantalouden tasejärjestelmän rakenne ja käytön erityispiirteet

Kansantalouden tasejärjestelmä rakentuu useista toisiinsa liittyvistä, mutta itsenäisistä taseista, jotka kuvaavat

- tuotannon muodostumista ja käyttöä (materiaalitase)
- tulojen muodostumista, jakautumista ja lopullista käyttöä (rahoitustase)
- työvoimavarantoja ja reaaliavarantoja koko talouden tasolla (Zavjal'kov (1987), 382 - 383).

Kokonaistaloudellisten taseiden lisäksi on olemassa konkreettisempia materiaalisia ja arvomääräisiä osataseita (yhden tuotteen, työvoiman, rahojen käytön) taseita.

Sosialistisissa maissa kansantalouden tasejärjestelmän käytön erityispiirteet aiheutuvat talouden suunnitelmallisesta johtamisesta. Tähän saakkahan lähes kaikki tuotanto on ollut keskitetyn suunnittelun piirissä. Kansantalouden suunnitelmia varten määritellään kokonaistaloudelliset tunnusluvut puolueen sosiaalisten ja taloudellisten tavoitteiden pohjalta. Suunnittelun aikana kokonaistaloudelliset tavoitteet hajoitetaan konkreettisemmiksi suunnitelmiksi aina yritystasolle asti silloin, kun on kyse keskitetysti suunnitellusta tuotannosta. Kansantalouden tasejärjestelmää käytetään suunnittelun apuvälineenä, jonka avulla kysyntä ja tarjonta tasapainotetaan eri suunnitteluvaiheissa ja eri tasoisissa suunnitelmissa. Lisäksi sen avulla määritellään myös mahdollinen ja välttämätön talouden kasvuvauhti ja talouden keskeisten rakenneosien suhteet käyttäen kokonaistaloudellisia tunnuslukuja. (Zav'jal'kov (1987), 43, 383)

3 KANSANTALouden TILINPITOJÄRJESTELMIEN VÄLISIÄ EROJA

3.1 Kansantalouden luokittelu sektoreihin ja tilastointiyksikkö

Järjestelmissä käytetyt luokitteluperiaatteet ja tilastointiyksiköt eroavat toisistaan ja vaikuttavat sitä kautta kansantalouden tilinpitotietojen vertailtavuuteen. MPS:ää soveltavissa maissa kansantalous luokitellaan SEV-maiden kansantalouden toimialojen luokittelujärjestelmän mukaan. Kansantalouden taseissa talous ryhmitellään karkeasti taloudellisiin toimialoihin erotukseksi puhtaista toimialoista. Luokittelu perustuu kansantalouden taloudellisesti erillisiin ja itsenäisiin yksiköihin. Itsenäisinä yksikköinä pidetään tulostavuuksella toimivia yrityksiä, budjettirahoitteisia laitoksia ja julkisia organisaatioita, joilla on oma tase ja jotka sen kautta on kytketty valtion tilinpitoon. (CSO & CMEA (1986), 10)

Yksiköt luokitellaan niille määrätyn pääasiallisen toiminnan perusteella aloittain. Yrityksen sisäisen kuljetuksen, varastoinnin, markkinoinnin ja muun sellaisen toiminnan katsotaan sisältyvän pääasialliseen toimintaan. Jos yrityksessä harjoitetaan erillään pääasiallisesta toiminnasta muuta toimintaa, jota organisatorisesti ei ole eriytetty pääyrityksestä ja jolla ei ole itsenäistä kirjanpitoa, näiden organisaatioiden toiminta sisällytetään yrityksen pääasialliseen toimintaan. Usein yritysten yhteydessä toimii myös erillisiä ja itsenäisen taseen omaavia yksiköitä, jotka harjoittavat pääasiallisesta toiminnasta poikkeavaa toimintaa (teollisuusyrityksen maatila, terveydenhoitopalveluja). Nämä yksiköt luokitellaan toimintaa vastaaville aloille. (CSO & CMEA (1986), 11)

SNA:ssa käytetään kahdenlaisia tilastointiyksikköjä: toiminnan laadun mukaan määräytyvää toimipaikkaa ja itsenäisiä rahoituspäätöksiä tekevää institutiota. Ensimmäinen määritelmä jakaa talouden funktio-naalisesti yrittäjätoimintaan, julkiseen toimintaan, voittoa tavoit-

telemattomaan toimintaan ja kotitalouspalvelutoimintaan. Tämän ns. funktionaalisen sektorijaon avulla tarkastellaan kansantalouden tuotantoa ja sen käyttöä. Funktionaaliset sektorit jaetaan edelleen teollisuudenaloihin ja vieläkin tarkemman jaotuksen perusteella tuotannon toimialarakenteen selvittämiseksi. Käytettävissä olevia tuloja, niiden jakoa ja käyttöä sekä varallisuuden muodostusta ja rahoitusta tutkitaan institutionaalisen sektorijaon avulla, jossa talous jaetaan yrityksiin, rahoituslaitoksiin, julkisyhteisöihin, voittoa tavoittelemattomamiin yhteisöihin ja kotitalouksiin. (TK n:o 63 (1980), 6, 26)

SNA:n funktionaalista jakoa vastanee MPS:n tuotantoa ja sen käyttöä kuvaavissa taseissa talouden ryhmittely tuotannolliseen alaan, väestöä palvelevaan ei-tuotannolliseen alaan, yhteiskuntaa palvelevaan ei-tuotannolliseen alaan ja kotitalouksiin. Vaikka MPS:ssä ei varsinaisesti käytetä institutionaalista sektorijakoa, MPS:ssä käytettyjen sosiaaliluokkien ja tuotantoluokitusten avulla voidaan johtaa kytkennät SNA:n institutionaalisten sektoreiden ja MPS:n toimintamuotojen välille (UN F no. 20 (1979), 26).

Todellisuudessa tilastointiyksiköt voivat vastata toisiaan enemmän kuin ensinäkemältä tuntuisi. Tämä voi aiheutua ensinnäkin siitä, että sosialistisissa maissa tilastointoyksikkö viittaa tehtaisiin ym., jotka ovat periaatteessa homogeenisempia kuin länsimaiset yritykset. Jos yritys toimii lisäksi ei-tuotannollisilla aloilla, näiden rakenneyksiköiden toiminta sisällytetään niitä vastaavaan alaan. Tämä edellyttää tietenkin itsenäisen taseen olemassaoloa rakenneyksiköllä.

Tilastotietoja koottaessa oletetaan yritysten tuottavan homogeenisia tuotteita, mutta käytännössä yrityksiin on kehittynyt laaja omavaraistalous pääasiallisen toiminnan tueksi. Näissä tapauksissa karkea luokittelu saattaa vääristää todellista tuotantorakennetta. Pelkistetty luokittelu vaikuttaa eniten kaikkein kokonaistaloudellisempaan taseeseen, jossa teollisuus luokitellaan karkeasti vain kaikkein tärkeimpien tuoteryhmien mukaan (teollisuus, maatalous, rakennusala) eikä jokaisen rakenneyksikön todellisen toiminnan perusteella. (Ivanov (1987), 5)

On huomattava, että samaakin kansantalouden tilinpidon järjestelmää soveltavien maiden välille aiheutuu vertailuongelmia institutionaalisisista järjestelyistä, jotka itsenäisen yksikön määrittelyn perusteella vaikuttavat kokonaistuotantoon. Esim. maissa, joissa harjoitetaan tiede- ja tutkimustoimintaa pääasiassa valtion laitoksissa, SNA:n mukainen bkt on paljon suurempi kuin maissa, joissa yksityiset laitokset harjoittavat sitä ja joissa ko. kustannukset sisältyvät näiden laitosten välituotekäyttöön. (UN F no. 20 (1977), 1)

3.2 Tuotannon laajuus

SNA:ssa tuotannolliseksi eli **kansantuloa** tuottavaksi luetaan yleensä kaikki toiminta, joka luo arvonlisäystä ts. johon käytetään tuotannontekijöitä. Tuottavaa toimintaa on myös kaikkien sellaisten tuotteiden tuottaminen, joilla on yhteiskunnan jäsenten kannalta kysyntää. (TK n:o 15 (1980), 38)

MPS-järjestelmässä tuotantokäsite on rajatumpi ja käsittää vain tavaroitten tuotannon ja tuotantoon liittyvät palvelut (tuotantoa jatkavat ja sen kuluttajalle saattavat alat). Ns. tuotannollisiin aloihin luetaan teollisuus, rakennustoiminta, maa- ja metsätalous, tuotantoa palveleva kuljetus ja tietoliikenne, aineellis-tekninen huolto, kauppa, yhteiskunnallinen ravitsemustoiminta, maatalouden ostojen ja hankintatoiminnot (MU (1974), 702 - 703). Toisin kuin melkein kaikissa muissa SEV-maissa Neuvostoliitossa henkilökuljetuksia sekä väestöä ja tuotannon ulkopuolisia aloja palvelevaa tietoliikennettä ei luokitella tuotannoksi. Tuotannollisina aloina pidetään näin ollen tuotanto- ja kulutustavaroita tuottavia ja niitä välittömästi palvelevia aloja.

Kansantuloa tuottavien alojen ulkopuolelle jäävät ei-tuotannolliset, väestöä ja muuhun kuin tuotantoon liittyvää kysyntää palvelevat alat. Ei-tuotannollisille aloille kuuluvat asunto- ja kunnallispalvelut, julkiset palvelut, päivittäiset palvelut (korjaamot, pesulat jne.); koulutus, taide ja kulttuuri; terveydenhoito, sosiaaliturva ja urheilu; tiede ja tutkimustoiminta; rahoitus- ja luototus-

toiminta, vakuutus; julkishallinto; henkilöliikenne; väestöä ja ei-tuotannollisia aloja palveleva tietoliikenne; puolustus; puolue-toiminta, yhteiskunnallisten organisaatioiden toiminta (MU (1974), 703).

On jossain määrin epäselvää, mitkä palvelut NL:ssa katsotaan tuotannollisiksi, ts. kansantuloa tuottavaksi. Eräiden tietojen mukaan sellaisia olisivat väestön päivittäiset palvelut (ESE (1984 - 1985), 155). Toisten tietojen mukaan kansantuloa tuottavina ei pidetä esim. kampaamoita ja "muuta henkilökohtaisia palveluita" (ESE (1984 - 1985), 156, Tremml ym. (1972), 72 - 73, 116 - 117). Epäselvästä rajanvedosta on seurauksena, että tuotannollisen yrityksen ei-tuotannollinen toiminta saatetaan sisällyttää kokonaistuotantoon, kun taas ei-tuotannollisen yrityksen vastaava toiminta jää kansantuloa tuottavien alojen ulkopuolelle. Myös tiede- ja tutkimustoiminnan kohdalla on epäyhtenäisyyttä, koska yrityksen yhteyteen perustetun tutkimustoiminnan, esim. tehdaslaboratorioiden, muotoilun ja projektiorganisaatioiden tuotanto katsotaan jo tuotannolliseksi toiminnaksi, vaikka muuten tiedettä on pidetty kansantuloa tuottamattomana alana (Tremml ym. (1972), 116).

Tuotannon laajuuserot heijastuvat myös muiden käsitteiden kuten kokonaistuotannon, lopullisen kulutuksen, väliuotekulutuksen sekä kansantulon jakautumisen ja uudelleenjaon vertailtavuuteen (Ivanov (1987), 6). Koska ei-tuotannollisen alan ei katsota osallistuvan kokonaistuotannon ja kansantulon tuottamiseen, niihin liittyviä tavara- ja rahavirtoja pidetään kansantulon uudelleenjaon vaiheessa tapahtuvina tulonsiirtoina tai ei-tuotannollisen alan lopullisena kulutuksena. Tuotantokäsitteen laajuuseroista ja muista eroista johtuen **nettomateriaalituotannon** (kansantulon) arvioidaan olevan 70 - 80 % SNA:n bkt:sta (Marer (1985), 16). Liitteessä 2 on vertailtu eräiden SNA:ta ja MPS:ää noudattavien maiden kansantuloa tuottavaksi luokittelemia aloja.

3.3 Tuotantoon, kulutukseen ja pääomanmuodostukseen liittyviä eroja

3.3.1 Tuotanto

3.3.1.1 Bruttotuotanto

Neuvostoliitossa yritysten ja tuotannonalojen tuotantosuunnitelmat laaditaan ja myös saavutuksia arvioidaan paljolti bruttomääräisten lukujen ja fyysisten määreiden avulla. Niin myös tilastoissa tuotanto ilmoitetaan bruttomääräisenä. Bruttoluvut sisältävät tuotantopanosten arvon sekä keskeneräisen tuotannon muutoksen arvon. Bruttomääräisiä talousindikaattoreita ovat esim. **bruttomateriaalituotanto** ja eri tuotannonalojen tuotannon volyymia ja arvoa kuvaavat indikaattorit.

SNA:ssa bkt ja eri toimialojen kokonaistuotanto lasketaan arvonnalisänä, joka saadaan kokonaistuotoksen ja välituotekäytön erotuksena. MPS:ssä näihin nähden vertailukelpoisimpia käsitteitä ovat **nettomateriaalituotanto** ja eri tuotannonalojen nettotuotannot.

Bruttotuotannossa moninkertaista laskentaa aiheuttaa jatkojalostukseen ja muille yrityksille tuotantopanoksiksi menevä tuotanto. Bruttotuotosperiaate vaikuttaa kokonaissuureiden laskemiseen mutta ei kasvuprosenttien laskemiseen (vaikka niihin sisältyykin jossain määrin piiloinflaatiota), jos tuotannon institutionaalisessa rakenteessa - keskittymisen tai erikoistumisen laajuudessa - ei tapahdu muutoksia. Esimerkiksi yritysten kapea erikoistuminen kasvattaa tuotannonalojen kokonaistuotosta bruttotuotosperiaatteen mukaista laskentamenetelmää sovellettaessa, koska se lisää saman tuotannonalan yritysten välistä tuotantopanosten myyntiä.

3.3.1.2 Välituotekäyttö

Välituotekäytöllä tarkoitetaan kokonaistuotoksen aikaansaamisesta syntyneitä tuotantopanoksia, jotka vähentämällä saadaan SNA:n arvonlisä (bkt) ja MPS:n (alkuperäinen) kansantulo. SNA:n ja MPS:n välituotekäytön ja kansantulon sisältöerot aiheutuvat pääasiassa tuotannon laajuuseroista.

SNA:n välituotekäyttöön lasketaan sekä teollisuustuotannossa että muilla aloilla kulutetut tavarat ja palvelut. MPS:ssä välituotekäyttönä vähennetään vain tuotannollisten alojen tuotannossa kulutamat tavarat ja tuotannolliset palvelut. Lisäksi MPS:ssä välituotekäyttönä vähennetään myös kiinteän pääoman poistot toisin kuin SNA:ssa, jossa ne sisältyvät bkt:hen. Useita tuotantokustannuslajeja ei lainkaan pidetä tuotantokuluina MPS:ssä: liikevaihtoverot, pankkilainojen korot, vakuutuslaskut, sakot, palvelumaksut, sosiaaliturvamaksut sisältyvät yritysten alkuperäisiin tuloihin ja kansantuloon 1. nettomateriaalituotantoon (Trem1 ym. (1972), 85) ja näin ollen suurentavat niiden arvoa verrattuna SNA:n mukaisiin lukuihin. Näin tapahtuu, vaikka esim. rahoitus- ja vakuutustoiminnan ei sinänsä katsota tuottavan kansantuloa.

SNA:n ja MPS:n välituotekäyttö eroaa myös muissa kohdissa. Eroista lähinnä kulttuuri- yms. mahdollisuuksien järjestämiskulujen, liikematkakulujen ja sotilaslaitteiden hankintojen käsittelyllä on laajempaa merkitystä. Tiettyjen kulujen sisältyessä SNA:ssa välituotekulutukseen MPS:ssä ne katsotaan tulonsiirroiksi toisille aloille tai jonkin toisen alan lopulliseksi **kulutukseksi**.

- Yritysten kulut kulttuuri-, urheilu- ja muiden vastaavien mahdollisuuksien järjestämisestä työntekijöille katsotaan SNA:ssa yritystoiminnan normaaleiksi kuluiksi, ja kyseisten tavaroiden ja palvelujen hankintakulut vähennetään välituotekäyttönä kokonaistuotoksesta. MPS:ssä näitä palveluja tarjoavat yritysten lisäksi usein myös erilliset, ei-tuotannollisen alan yksiköt. Tuotannollisten ja ei-tuotannollisten yritysten ja laitosten kuluja tällaisten

työetujen järjestelmäisestä pidetään tulonsiirtona kyseisille ei-tuotannollisille yksiköille. Aluksi varat sisältyvät siis tuotannollisten yritysten alkuperäisiin tuloihin, ja kansantulon uudelleenjaon vaiheessa ne siirtyvät ei-tuotannollisten yksiköiden lopullisiksi tuloiksi. Mikäli siirrot ilmenevät tavaroiden ja tuotannollisten palvelujen antamisena tai kiinteiden varantojen kulumisena, niitä pidetään kyseisiä palveluja tarjoavien yksikköjen lopullisena kulutuksena (esim. yritys tarjoaa tilat tai tavaroita ei-tuotannolliselle yritykselle).

- Työntekijöiden liikematkakulut sisältyvät SNA:ssa yritysten välituotekäyttöön. MPS:ssä niitä pidetään tuotannollisilla aloilla toimivan väestön alkuperäisinä tuloina. Mikäli työntekijät ovat hankkineet tavaroita tai tuotannollisia palveluja liikematoilla, ne katsotaan väestön lopulliseksi kulutukseksi.
- Sotilastarkoituksiin käytettävien kiinteiden varantojen kulut sisältyvät SNA:ssa julkisten palvelujen tuottajien välituotekulutukseen, MPS:ssä ne katsotaan pääomanmuodostukseksi.
- Tuotantotoiminnan normaalit varastohävikit sisältyvät molemmissa järjestelmissä välituotekulutukseen. SNA:ssa siihen kuuluvat lisäksi "normaalit" ja odottamattomat vahingot, kun taas MPS:ssä ne sisältyvät erilliseen, tuotetun ja käytetyn nmt:n erottavaan hävikkikategoriaan. (UN F no. 20 (1977), 32 - 33)

3.3.2 Lopullinen kulutus

Lopullisella kulutuksella tarkoitetaan kansantulon käyttöä kulutukseen tai säästämiseen (pääomanmuodostukseen). Kulutuksen jakaminen SNA:ssa väestön sekä julkiseen ja voittoa tavoittelemattomien yksityisten laitosten kulutukseen vastaa MPS:n jakoa väestön kulutukseen sekä väestöä ja yhteiskuntaa palvelemaan kulutukseen.

SNA:n lopullisen kulutuksen ja MPS:n kokonaiskulutuksen sisällölliset erot aiheutuvat tuotannon laajuuseroista. MPS:ssä lopullinen kulutus rajoittuu tavaroiden ja tuotannollisten palvelujen kulutukseen, koska vain tuotannollisten alojen katsotaan tuottavan **kansantuloa**; SNA:ssa kulutukseen sisältyvät myös palvelut (UN F no. 20 (1979), 36). Ei-tuotannollisia palveluja käsitellään MPS:ssä siten, että muiden alojen suorittamat palvelumaksut katsotaan tulonsiirroiksi ei-tuotannollisille aloille kansantulon uudelleenjaossa. Tämän takia näiden laitosten hankkimien tavaroiden ja tuotannollisten palvelujen arvo kirjataan vasta niiden lopulliseksi kulutukseksi eikä väestön lopulliseksi kulutukseksi kuten SNA:ssa. Ei-tuotannollisen palvelualan lopulliseen kulutukseen sisältyvät myös ei-tuotannolliset poistot. Palvelualojen kulutukseen eivät sitä vastoin sisälly maksetut palkat eivätkä työntekijöiden liikematkakorvaukset, vaan ne katsotaan tulonsiirroiksi näiden sektoreiden välillä ja karruttavat väestön lopullisia tuloja MU (1974), 613 - 616). Väestön kulutus eroaa siten, että liikematkoilla ostetut tavarat sisältyvät väestön lopulliseen kulutukseen yrityksen välituotekäytön asemesta.

3.3.3 Pääomanmuodostus

Pääomanmuodostuksella tarkoitetaan kiinteän pääoman muodostusta ja varastojen lisäystä. SNA:ssa pääomanmuodostus ilmoitetaan tavallisesti bruttona, jolloin pääoman kulumisen arvo (poistot) sisältyy siihen. MPS:ssä **kansantulon** käyttö pääomanmuodostukseen ilmoitetaan nettona. Jotta SNA:n ja MPS:n pääomanmuodostuksen laajuutta voidaan vertailla, MPS:n pääomanmuodostusvarannon arvoon on lisättävä poistoilla rahoitetut investoinnit. Vaikka onkin mahdollista laskea molempien järjestelmien pääomanmuodostus sekä bruttona että nettona, poistojen kattavuudessa ja niiden arvostuksessa on järjestelmien välillä eroja (Ivanov (1987), 12). MPS:ssä tuotannollisen alan poistot vähennetään **bruttomateriaalituotannosta** välituotekäyttönä, ei-tuotannollisen kiinteän pääoman poistot vähennetään väestön ja ei-tuotannollisten alojen kulutuksena **kulutusvarannosta**. Poistojen erilaistaminen on seurausta siitä, että MPS:ssä kokonaistuotantoa aikaansaavat vain tuotannolliset alat ja arvonlisän, kansantulon

laskemiseksi siitä vähennetään näin ollen vain tuotannollisten alojen materiaaalipanokset.

Muuten SNA:n ja MPS:n pääomanmuodostuksen sisältö eroaa vain vähän. Paikalleen asennettu työ rakenteilla, teillä, padoilla, silloilla ja muilla rakennuksilla sisältyy SNA:ssa kiinteään pääomanmuodostukseen ja MPS:ssä varastojen muodostukseen, kunnes työ on loppuun asennettu. Sotilaskone ja -laitehankintoja pidetään julkisen alan välituotekulutuksena, kun taas MPS:ssä ne sisältyvät kiinteään pääomanmuodostukseen. (UN F no. 20 (1979), 39)

3.3.4 Arvonlisä

Arvonlisä tarkoittaa kokonaistuotoksen ja välituotekäytön erotusta, tuotannossa uudelleen luotua arvoa. SNA arvonlisä lasketaan summamalla kaikkien talouden sektoreiden arvonlisät. MPS:ssä arvonlisä lasketaan samalla tavalla, kuitenkin ilman ei-tuotannollisen alan osuutta. Tulojen muodostumisen kannalta tarkasteltuna arvonlisä jakaantuu tuotannollisten yritysten ja niiden palveluksessa toimivan väestön alkuperäisiin tuloihin MPS:ssä. SNA:ssa se sisältää myös palvelualoilla muodostuneet tulot.

SNA:n yrittäjätoiminnan ja MPS:n arvonlisän rakenne vastaavat suurin piirtein toisiaan. SNA:n arvonlisään sisältyvät palkat, sosiaaliturvamaksut, yritysten toimintaylijäämä ja välilliset nettoverot vastaavat suurin piirtein tuotannollisten yritysten alkuperäisiä tuloja ja tuotannollisilla aloilla toimivan väestön palkkatuloja MPS:ssä (UN F no. 20 (1977), 43). Arvonlisät eroavat toisistaan siten, että MPS:ssä maksut ei-tuotannollisista palveluista sisältyvät alkuperäisiin tuloihin, vaikka esim. pankkitoiminta kuuluu MPS:n luokittelun mukaan ei-tuotannollisiin aloihin. SNA:ssa yritysten suorittamat palvelumaksut vähennetään sen sijaan välituotekulutuksena.

SNA:n ja MPS:n arvonlisäkäsitteet eroavat toisistaan tiettyjen tulojen jakamisen suhteen. MPS:ssä (tuotannollisten ja ei-tuotannol-

listen) yritysten ja laitosten työntekijöillensä maksamat liike-
matkakulut katsotaan väestön saamiksi alkuperäisiksi tuloiksi.
Sosiaaliturvamaksuja pidetään tuotannollisten ja ei-tuotannollisten
alojen tulonsiirtona alkuperäisistä tuloistaan ei-tuotannollisille
yksiköille (budjettirahoitteiset, yhteiskuntaa palvelevat laitok-
set), jolloin ne sisältyvät aluksi yritysten alkuperäisiin tuloihin.
Vastaavasti SNA:ssa maksut sisältyvät yritysten ym. työntekijä-
korvauksiin. Yritysten työntekijöidensä puolesta suorittamia eläke-
maksuja käsitellään samalla tavoin. Yksityisyrietysten ja koti-
palstojen alkuperäiset tulot sisältyvät SNA:ssa yritysten toiminta-
yli jäämään, MPS:ssä väestön alkuperäisiin tuloihin. (UN F no. 20
(1977), 43 - 44)

3.4 Rekisteröintiperuste

SNA:ssa erotetaan selvästi kansalliset ja kotimaiset rajat erilaisia
käsitteitä koottaessa. MPS:ssä kansantalouden tasejärjestelmässä ta-
pahtumat kirjataan alueelliselta pohjalta. Aluekirjauseriaate on
lähellä SNA:ssa käytettyä kotimaiseen toimintaan perustuvaa kirjaus-
tapaa. Ainoa poikkeus yhtäläisyydestä on ulkomaisten edustustojen
toiminnan huomioiminen MPS:n laskelmissa, ko. maan ulkomailla si-
jaitsevien omien edustustojen toimintaa sen sijaan ei lasketa mu-
kaan. (Ivanov (1987), 16)

3.8 Kansantalouden tasejärjestelmän hinnoista

Molemmassa järjestelmissä tuotannon ja tulojen arvoa mitataan nyky-
hinnoilla. Tuotannon reaalisen kehityksen selvittämiseksi joudutaan
nykyhintaista luvuista eliminoimaan hintatasossa tapahtuneet muu-
tokset. Kansantalouden tilinpidossa hintatason muutosten vaikutus
poistetaan arvostamalla hyödykkeet jonkin kiinteän perusvuoden hin-
toihin, jolloin kiinteähintaiset luvut kuvaavat suoraan volyymin
muutoksia (TK n:o 63 (1980), 20). Neuvostoliitossa käytetään kiin-
teiden hintojen sijaan ns. vertailukelpoisia hintoja, jotka myös ku-
vaavat volyymin muutoksia ja talouden rakennetta, mutta ovat raken-
tuneet eri tavalla kuin länsimaiset kiinteät hinnat.

MPS:n kansantulotilastoja epäyhtenäistää eri tuotannonalojen tuotannon arvostus eri tavalla muodostuneisiin hintoihin. Liikevaihtoveron sisältyminen tiettyjen tuotannonalojen nettotuotannon arvoon nostaa myös niiden kansantulo-osuuksia verrattuna sellaisiin tuotannonaloihin, joiden tuotteille ei ole asetettu liikevaihtoveroa. Yritysten välillä tuotantotavaroita myydään liikevaihtoverottomaan hintaan, kaupan ja yrityksen välillä liikevaihtoverolliseen hintaan, ja kulutustavarat sisältävät puolestaan useimmiten liikevaihtoveron. Veropolitiikan seurauksena teollisuustuotannon arvo kasvaa laskennallisesti maatalouteen verrattuna, ja toisaalta teollisuuden sisällä liikevaihtovero nostaa kulutustavaratuotannon osuutta. Toisaalta monien maataloustuotteiden tai palvelujen hinnat ovat valtion ansiosta keinotekoisesti alhaalla, jolloin vasta liikevaihtoveron ja valtion tukiaisten kokonaismäärien erotus osoittaa virheen laajuuden.

Liikevaihtovero vääristää myös kulutuksen ja pääomanmuodostuksen vaihteluita ja kansantulo-osuuksia. Kulutustavaroista koostuvan **kulutusvarannon** arvosta huomattava osa syntyy liikevaihtoverosta, ja pääomanmuodostustavaroita sisältävä **säästämisvaranto** arvostetaan osittain liikevaihtoverottomiin hintoihin. Arvomääräiseen kulutusvarantoon sisältyy myös huomattavia määriä piloinflaatiota, jonka aiheuttavat mm. tuotteiden hinnankorotukset kosmeettisten parannusten perusteella, laadun heikentyminen hinnan pysyessä ennallaan, tuotteiden myynti kahdenlaisissa kaupoissa eri hintaan. (PlanEcon (1987/2) no. 4 - 5, 8)

4 YHTEENVETO: MPS:N KANSANTULON MUUTTAMINEN BKT:KSI

Vuodesta 1988 alkaen Neuvostoliiton tilastollinen valtioneuvosto ryhtyy laskemaan bkt:n kansantalouden muiden tunnuslukujen ohella (VS (1988/6), 30). Kansantalouden tasejärjestelmän **brutto-** ja **nettomateriaalituotanto** säilyttävät siis edelleen asemansa tärkeimpinä kokonaistaloudellisina tunnuslukuina. Bkt:n käyttöönottoa ovat puoltaneet kansainvälisten vertailujen ja nykyään nopeasti kasvavan palvelualan huomioon otaminen tarpeellisuus sekä rahoitusvirtojen puuttuminen kokonaan kansantalouden tasejärjestelmästä.

Bkt lasketaan **tuotetusta kansantulosta** tekemällä siihen korjauksia ns. siirtymävaiheiden avulla YK:n suositusten mukaisesti. Niiden ohella on huomattava, että bkt:ssa tilastointi perustuu yritykseen (toimipaikkaan) eikä pääasiassa toimintaan, jolloin yrityksen sivutoimintakin luokitellaan sitä vastaavaan alaan. Tässä vaiheessa siirtymävaiheita on jo käytetty, mutta laskennan aloittaminen yrityksen tasolta ei ole vielä toteutunut (EN (1988/5), 140). Unkarissa, Puolassa ja Romaniassa bkt on laskettu jo kauemmin (ks. liite 3).

Bkt:n avulla taloutta voidaan tarkastella kokonaistuotannon ja kansantulojen muodostumisen sekä kansantulon lopullisen käytön kannalta.

Kokonaistuotannon muodostumisesta käsin bkt määritellään kansantalouden kaikkien alojen kokonaistuotoksen ja välituotekulutuksen erotuksena. Vastaavat käsitteet lasketaan tuotannollisten, ei-tuotannollisten alojen, väestön ja ulkomaisten osalta. Tuotannollisten alojen kokonaistuotosta vastaa nykyinen **bruttomateriaalituotanto**. Ei-tuotannollisten alojen kokonaistuotos lasketaan maksullisten palvelujen kohdalla tuloista ja ilmaisten palvelujen kohdalla juoksevien kulujen summana, johon ei-tuotannollisten kiinteiden varantojen poistot sisältyvät. Väestönä pidetään asunnonomistajia, joiden kokonaistuotokseksi lasketaan ehdollisesti pinta-alan mukaan määräy-

tyvä maksu. Ulkomaankaupasta aiheutuvat tulot ja menot koostuvat palkoista ja voitoista. Välituotekulutukseen on lisättävä edellisessä luvussa esitetyt erät, joita kansantalouden tasejärjestelmässä pidetään osana nettotuotantoa, ja siitä on vähennettävä poistot. Kokonaistuotos lasketaan liikevaihtoverollisissa hinnoissa ja palvelujen kokonaistuotos myyntihinnoissa. Välituotekulutus arvostetaan tavaroiden ja palveluiden todelliseen hankintahintaan. (VS (1988/6), 32; EN (1988/5), 140)

Tarkasteltaessa taloutta kansantulon muodostumisesta käsin nähdään, miten kokonaistuotannosta syntyneet tulot jakautuvat tuotannollisten ja palvelualan yritysten, väestön tulojen, sosiaaliturvamaksujen ja muiden tulojen kesken. Tässä tapauksessa tuotettuun kansantuloon on lisättävä palvelualalla ja julkisella sektorilla maksetut palkat, väestön saamat tulot palvelualan yksityisyrittäjistä, palvelualalla maksetut sosiaaliturvamaksut sekä palvelualan voitto (liikevaihtoveroineen vähennettynä tuilla). Tuotetusta kansantulosta vähennetään kaikki tuotantopanoksina kaikki palvelumaksut, jotka kansantalouden tasejärjestelmässä on kirjattu tulonsiirroiksi yritysten alkuperäisistä tuloista palvelualoille.

Lopullinen kansantulo käytetään **kulutukseen ja säästämiseen** (pääomanmuodostukseen). Väestön kulutukseen lisätään palvelujen arvo ja ehdollinen asuntomaksu omistusasunnoista, ja siitä vähennetään liikematkoilla hankitut tavarat ja tuotannolliset palvelut. Kulutukseen lisätään myös koko yhteiskunnalle hallinnon ja tieteen tarjoamat palvelut. Pääomanmuodostus ilmoitetaan bruttona.

Erityisen ongelman aiheuttaa bkt:n laskeminen vertailukelpoisissa hinnoissa. Jokainen bkt:n komponentti suunnitellaan laskettavan lähes kansainvälisen tilastoinnin standardeja vastaavia menetelmiä käyttäen. Aluksi bkt lasketaan vain kokonaistaloudellisella tasolla. Jatkossa sen käyttöä suunnittelussa ja analyyseissä pyritään laajentamaan toimiala- ja aluetasolle ja samalla lyhentämään laskenta- periodeja. (EN (1988/5), 141)

5 TILASTOJEN ARVIOINTIA

Neuvostoliiton tilastollisiin käsitteisiin ja tilastotietoihin suhtaudutaan osittain tietyllä varauksella johtuen tietolähteiden epävarmuudesta, tiedon muokkaamisesta ja valikoivasta tiedonjulkaisusta. Oman edun tavoittelua esiintyy sekä yritystasolla että keskitettyjen tilasto- ja suunnitteluelinten taholla. Määrällistä kasvua palkitseva järjestelmä sinänsä houkuttelee yrityksiä liioittelemaan saavutettuja tuotantolukuja, jolloin koko kansantalouden kehityksen arviointi liikkuu epävarmalla pohjalla. Toisaalta päinvastaistakin käyttäytymistä esiintyy: yrityksille on edullista piilotella todellista tuotantokapasiteettia kaikissa suhteissa epävarman tulevaisuuden turvaamiseksi. Taloussuunnitelmat on laadittu ja talouskehitystä on arvioitu paljolti bruttomääräisten lukujen pohjalta, jolloin jo yksistään laskentamenetelmä on kaunistanut tuotannon ja elintason kasvulukuja. Kokonaiskäsitteet kuten **brutto-** ja **nettomateriaali-tuotanto** ovat erityisen epäilyttäviä, koska käsitteiden eri komponentit saadaan eri menetelmien perusteella.

Täysin tarkkaa tietoa ei ole siitä, mikä on tilastojen rooli kansantaloudellisessa päätöksenteossa. Varsinkin aikaisemmin, mikro-talouteen painottuneen suunnittelun aikana tilastot muovautuivat toimialojen etujen mukaisten fyysisten tuotantosuunnitelmien pohjalta, ja kansantalouden tilinpidon mahdollistama kokonaistaloudellinen suunnittelu jäi niiden varjoon (Trembl ym. (1972), 120). Parin viime vuosikymmenen aikana kansantalouden tilinpitotietoja on hyödynnetty jo enemmän suunnittelussa ja seurannassa. On aihetta myös arvioida, missä määrin ei-tuotannollisten alojen puuttuminen kansantalouden tilinpidosta on vaikuttanut resurssien jakoon tuotannollisten ja ei-tuotannollisten alojen välillä.

Tilastolukujen poikkeamiset odotetusta kehityssuunnasta saattavat johtua käsitteiden sisällön muuttamisesta, josta ei välttämättä ole tietoa saatavissa heti vaan vasta muutamien vuosien kuluttua. Länti-

set tutkijat pitävät yleensä Neuvostoliiton julkaisemia suhteellisia kasvulukuja jossain määrin todellisuutta lähempinä kuin absoluuttisia lukuja (Tremi ym. (1972), 127). Silti suhteellisetkaan kasvuluvut eivät ole puhdistettuja piiloinflaation kasvattamista tuotantoluvuista. Järjestelmien välisissä vertailuissa Neuvostoliitossa käytetyt nettokäsitteet ovat vertailukelpoisempia kuin bruttokäsitteet. (UN F no. 20 (1977), 31)

Perestroika on alkanut ulottua myös tilastoinnin aluelle. Nykyisiä tilastoja moititaan siitä, että ne eivät kuvaa riittävästi talouden laadullista kehitystä, elintasoa, toiminnan lopputuloksia vaan paljolti kustannusten kasvua ja määrällisiä saavutuksia. Tilastointiin vaaditaan enemmän avoimuutta, totuudenmukaisuutta, analyttisyyttä ja perestroikan yrityksille ym. asettamien uusien tavoitteiden huomioonottoa tilastokäsitteissä, jotta tilastot voisivat olla suunnitelmallisen johtamisen luotettava perusta ja väline (VS (1987/9), 5).

OSA II NEUVOSTOLIITON KOKONAISTALOUDELLISET TUNNUSLUVUT

YHTENVETO KÄSITTEIDEN KESKINÄISISTÄ SUHTEISTA:

BRUTTOMATERIAALITUOTANTO = TUOTANNOLLISTEN ALOJEN BRUTTOTUOTANTO (TEOLLISUUS, MAATALOUS, RAKENNUSALA, KULJETUS, TIETOLIIKENNE)			
TUOTANNOLLISEN ALAN MATERIAALIKULUT JA POISTOT		TUOTETTU KANSANTULO = TUOTANNOLLISTEN ALOJEN NETTOTUOTANTO = VÄESTÖN JA TUOTANNOLLISTEN YRITYSTEN ALKUPERÄISET TULOT	
ULK.K. SALDO + TAI - HÄVIKKI -		KÄYTETTY KANSANTULO = VÄESTÖN, TUOTANNOLLISTEN JA EI-TUOTANNOLLISTEN YRITYSTEN LOPULLISET TULOT	
		KULUTUSVARANTO = VÄESTÖN KULU- TUS JA MATE- RIAALIKULUT VÄESTÖÄ JA KOKO YHTEIS- KUNTAAN PAL- VELEVILLA EI- TUOTANNOLLI- SILLA ALOILLA	SÄÄSTÄMISVARANTO = KIINTEÄN PÄÄ- OMAN, VARASTO- JEN JA VALTION VARANTOJEN KASVU TUOTAN- NOLLISILLA JA EI-TUOTANNOL- LISILLA ALOILLA

BRUTTOMATERIAALITUOTANTO (bmt)

= GROSS SOCIAL PRODUCT

Bruttomateriaalituotanto tarkoittaa tiettyinä aikoina, tavallisesti vuoden aikana, tuotannollisilla aloilla tuotettujen tavaroiden ja tuotannollisten palvelujen koko määrää.

Bmt:n sisältöä voidaan tarkastella tuotannon aineellisen rakenteen perusteella ja arvomääräisenä, todellisen käytön perusteella. Marxilaisen teorian mukaan bmt jakaantuu aineelliselta rakenteeltaan tuotantovälineiden (bmt:n I luokka) ja kulutustavaroiden (bmt:n II

luokka) tuotantoon (MU (1974), 622). Bmt jakaantuu aineellisesti myös tuotannollisten alojen bruttotuotantoon: teollisuuden sekä maa- ja metsätalouden bruttotuotantoon, rakennustuotannon arvoon, tuotantoa palvelevan kuljetuksen ja tietoliikenteen tuloihin, kaupan, ravitsemustoiminnan, aineellis-teknisen huollon sekä maataloustuotteiden osto- ja hankintatoiminnan kokonaistuloihin (Zavljalkov (1987), 92).

Todellisen käytön perusteella bmt jaetaan (tuotannollisen ja ei-tuotannollisen) **kulutuksen ja pääomanmuodostuksen** kesken. Tuotannollinen kulutus tarkoittaa nykyisessä tuotannossa kulutettavia tuotantovälineitä ja ei-tuotannollinen kulutus taas tarkoittaa väestön kulluttamia tavaroita ja ei-tuotannollisten laitosten materiaalikuluja ml. poistot (Zavljalkov (1987), 388). Bmt:n I luokan suuruuden täytyy vastata tuotantopanoksiksi, kiinteään pääoman, varastojen ja valtion varantojen kasvuun tarvittavien tuotantovälineiden summaa, johon sisältyvät myös tuonnista saatavat resurssit. Kulutustavaroiden tuotannon on vastattava yksityisen ja julkisen kulutuksen sekä väestön pääomanmuodostuksen laajuutta, jota laskettaessa myös kulutustavaroiden tuonti otetaan huomioon. (MU (1974), 622)

Bmt muodostuu maassa sijaitsevien yritysten tuotannosta riippumatta siitä, mikä maa omistaa yritykset. Bmt:n arvoon ei sisälly ulkomaankaupan tuotantoa, joka on vasta **tuotettua ja käytettyä nettomateriaalituotantoa** erottava komponentti.

Kansantalouden suunnittelussa bmt yhtenä kokonaistaloudellisista tunnusluvuihin luo perustan konkreettisempien taloudellisten ja sosiaalialan suunnitelmien laadinnalle. Kansantalouden tasejärjestelmässä kokonaistuotantoa ja sen käyttöä kuvaavan taseen avulla tasapainotetaan talouden resurssit tarpeisiin. Suunniteltaessa bmt:n rakennetta kansantalouden tasolla tärkeintä on yhtäältä tuotantovälineiden ja kulutustavaroiden tuotanto-osuuksien määrittely ja toisaalta ei-tuotannolliseen kulutukseen ja pääomanmuodostukseen käytettävien resurssien jakaminen. Myös tilastoissa bmt esiintyy tuotannon määrän ja rakenteen mittarina, mutta talouskasvun mittarina käytetään yleensä nettomateriaalituotantoa.

Tuotannollisten alojen kokonaistuotos lasketaan bmt:oon todellisten myyntihintojen perusteella (MU (1974), 604). Teollisuustuotanto arvostetaan näin ollen tukkuhintaan ja vähittäiskaupan tuotanto vähittäishintaan. Bmt ilmoitetaan Neuvostoliiton kansantalouden vuosikirjassa suhteellisena ja absoluuttisena vertailukelpoisissa hinnoissa sekä sen jakautuminen tuotannonaloittain nykyhinnoissa. Nykyhintainen bmt kuvaa tuotannon arvoa, vertailukelpoisissa hinnoissa ilmoitettu bmt tuotannon volyymia ja rakennetta.

Bmt sisältää koko tuotannon määrän taloudessa tiettyä ajanjaksona, myös yritysten välisen vaihdon, jolloin toisille yrityksille tuotantopanoksiksi menevä tuotanto moninkertaistaa tuotannon laajuutta. Maataloustuotantoa lukuunottamatta eri tuotannonalojen bruttotuotantoon ei sisälly itsejalostettujen tuotteiden kulutus yrityksessä (tästä laskentamenetelmästä käytetään alan teksteissä nimitystä 'zavodskij metod'). Tuotannon organisaatiomuutokset - keskittymisen ja erikoistumisen laajuus - lisäävät/vähentävät bmt:n arvoa vaihtoon osallistuvien yksiköiden määrää muuttamalla.

NETTOMATERIAALITUOTANTO (nmt) = KANSANTULO
= NET MATERIAL PRODUCT

Nettomateriaalituotanto tarkoittaa tuotannollisilla aloilla luotua arvonlisää tiettyä aikana, tavallisesti vuodessa. Nmt saadaan bruttomateriaalituotannon ja tuotannollisten alojen materiaalikulujen erotuksena. Taloudellisessa peruskierrossa erotetaan kaksi kansantulokäsitettä: **tuotettu kansantulo** ja **käytettävissä oleva kansantulo**. Tuotettu kansantulo kuvaa tuotannollisilla aloilla syntyneitä alkuperäisiä tuloja ja niiden jakautumista, mistä kansantulon uudelleenjaon tuloksena päästään lopulliseen kansantuloon. Pelkästä kansantulosta puhuttaessa tarkoitetaan tavallisesti tuotettua kansantuloa.

TUOTETTU NETTOMATERIAALITUOTANTO (nmt) = TUOTETTU KANSANTULO
= NET MATERIAL PRODUCT PRODUCED

Tuotettu nettomateriaalituotanto kuvaa tuotannollisten alojen taloudellisen toiminnan lopputulosta, arvonlisää. Tuotetusta kansantulosta saadaan selville yhtäältä arvonlisän jakautuminen tuotannonaloittain, toisaalta alkuperäisen kansantulon jakautuminen tuotannollisten yritysten tulojen ja tuotannollisilla aloilla toimivan väestön palkkatulojen kesken. Tietoja alkuperäisistä tuloista ei julkaista, vaikka kansantalouden taseiden rakenne osoittaa niitä koottavan (Trembl ym. (1972), 74).

Aineelliselta rakenteeltaan tuotettu kansantulo muodostuu tuotantovälineistä ja kulutustavaroista kuten bmt:kin sillä erotuksella, että tuotantovälineiden arvoon luetaan vain **pääomanmuodostukseen** käytettävät tuotantovälineet (Zav'jalkov (1987), 93). Väestön kuluttamat tavarat, kotipalstoilta saadut tavarat, ei-tuotannollisten laitosten kuluttamat tavarat ja tuotannolliset palvelut sekä ei-tuotannolliset poistot muodostavat yhdessä **kulutusvarannon** (Zav'jalkov (1987), 388). Tuotettu kansantulo voidaan jakaa aineellisesti myös tuotannollisten alojen nettotuotantoon, joka yhdessä tuonnin kanssa muodostaa kotimaan kulutukseen tai vientiin käytettävissä olevat resurssit.

Kansantulo tuotetaan alunperin tuotannollisilla aloilla. Lopullinen kansantulo määräytyy tulojen uudelleenjaossa tapahtuvien tulonsiirtojen tuloksena, jossa vaiheessa syntyvät myös ei-tuotannollisten alojen tulot. Alkuperäinen kansantulo jakautuu tuotannollisten alojen nettotuloihin ja tuotannollisilla aloilla toimivan väestön palkkatuloihin. Tuotannollisilla aloilla toimivan väestön alkuperäiset tulot koostuvat palkoista, palkkioista, liikematkakorvauksista, kolhoosien yhteiskunnallisista talouksista saamista luontais- ja rahatuloista, väestön kotipalstatuloista (Zav'jalkov (1987), 392). Valtion yritysten ja osuuskuntien nettotulo sisältää voitot, liikevaihtoverot ja sosiaaliturvamaksut, ja kolhoosien nettotuloon laskeetaan raha- ja luontaistulot, joilla muodostetaan erilaisia yhteiskunnallisia varantoja (Zav'jalkov (1987), 392). Yritysten kulut

kulttuuri- ja sosiaalialan toimenpiteisiin sisältyvät myös nettotuloon.

Sosialistisissa maissa kokonaistuotannon ja kansantalouden kasvun mittarina esim. tilastoissa käytetään tavallisesti tuotettua kansantuloa. Neuvostoliiton kansantalouden suunnitelmissa tuotantotavoitteet pohjautuivat ennen vuotta 1987 **käytettyyn nmt:oon**, joka on suunnitelmatavoitteiden saavuttamisen tason kannalta mielekkäämpi vertailukohde, koska se on tavallisesti alhaisempi kuin tuotettu nmt. Vuodesta 1987 alkaen kansantalouden kasvu ja kokonaistuotanto on ilmaistu suunnitelmissa tuotetun nmt:n avulla. Nettoisuutensa vuoksi tuotettu kansantulo on lähimpänä SNA:n bkt:ta, vaikka poistot ja ei-tuotannollisten alojen kansantulo-osuus puuttuvatkin siitä.

Tuotanto arvostetaan tuotettuun kansantuloon todellisten myyntihintojen perusteella, jolloin **tuotantovälineiden** tuotanto arvostetaan tukkuhinnoissa ja **kulutustavaroiden** tuotanto vähittäishinnoissa. Neuvostoliiton kansantalouden tilastokirjassa nmt lasketaan nykyhinnoissa ja vertailukelpoisissa hinnoissa. Laskettaessa kansantulon kasvuvauhtia vertailukelpoisissa hinnoissa on käytetty seuraavia hintoja, esim. 1976 - 1985 vuoden 1973 hintoja ja vuodesta 1986 alkaen vuoden 1983 hintoja. Kansantulon kasvu pitkällä aikavälillä, jolloin käytetään erilaisia vertailukelpoisia hintoja, lasketaan kertomalla tiettyinä aikoina lasketut kasvuvauhdit yhtäläisillä vertailukelpoisilla hinnoilla. (NH (1975), 778)

KÄYTETTY NETTOMATERIAALITUOTANTO (nmt) = KÄYTETTY KANSANTULO
= NET MATERIAL PRODUCT USED

Käytetty nettomateriaalituotanto tarkoittaa väestön ja muuhun nykyiseen ei-tuotannolliseen **kulutukseen, pääomanmuodostukseen** sekä valtion reserveihin käytettävissä olevaa lopullista kansantuloa (MU (1974), 612). **Tuotettu** ja käytetty kansantulo eivät ole välttämättä yhtä suuria, sillä ulkomaankaupan ylijäämä kasvattaa käytettävissä olevaa kansantuloa, ja alijäämä sekä tuotannon ja kulutuksen välillä syntyvä hävikki (joka sisältää myös ostamatta jätetyt huonolaatuiset

tuotteet kotimaassa) pienentävät sitä. Aineelliselta rakenteeltaan käytetty nettomateriaalituotanto jakaantuu pääomanmuodostukseen käytettävissä olevien tuotantovälineiden sekä kulutustavaroiden varantoihin, joiden laajuudessa tavaroiden ja tuotannollisten palveluiden vienti ja tuonti on otettu huomioon.

Kansantulo jakaantuu lopullisesti kulutus- ja säästämisvarannon kesken alkuperäisen kansantulon uudelleenjaon tuloksena. Kansantulon uudelleenjaossa tuotannollisilla aloilla syntyneet tulot kierrätetään kaupan ja rahoitussektorin kautta tuotannollisten ja ei-tuotannollisten alojen sekä väestön lopullisiksi tuloiksi, joiden käyttö jakaantuu kulutuksen ja pääomanmuodostuksen kesken. Vasta kansantulon uudelleenjaon vaiheessa ei-tuotannolliset alat saavat tulonsa tulonsiirtoina pidettyinä palvelumaksuina. Uudelleenjaossa tapahtuu seuraavia tulonsiirtoja (Zav'jalkov (1987), 393 - 394):

- tuotannollisilta aloilta ei-tuotannollisen alan ylläpitoon ja kehitykseen
- tuotantoyrityksiltä toisille tuotantoyrityksille
- palkkoina ei-tuotannollisen alan työntekijöille
- talousalueiden välillä
- maanpuolustukseen, tieteeseen, hallintoon. Budjetin ohella uudellenjako suoritetaan lainojen, luottojen, talletusten, hinnanmuutosten, ei-tuotannollisten palvelujen kautta (Ivanov (1987), 4).

Käytetty kansantulo on ollut NL:ssa talouskasvun keskeisenä suunnitteluindikaattorina. Vuoden 1987 kansantalouden suunnitelmassa käytetty kansantulo vaihtui tuotettuun kansantuloon. Kansantalouden suunnitelmissa keskeisintä on määritellä kulutuksen ja pääomanmuodostuksen ja toisaalta tuotannollisen ja ei-tuotannollisen kiinteään pääomanmuodostuksen keskinäiset suhteet. Koska tuotanto rajoittuu MPS:ssä vain tuotannollisille aloille, ei-tuotannollisten alojen materiaalipanoksia pidetään niiden lopullisena kulutuksena. Väestön tulojen käyttö jakaantuu kulutusvarannon ja pääomanmuodostuksen kesken väestön talouksissa. Valtionyriytysten tulojen suunnitellaan vastaavan kiinteän pääoman ja varastojen kasvua. Osuuskunnallisten

yritysten suunnitellut tulot vastaavat kiinteän pääoman ja varastojen sekä ei-tuotannollisen kiinteän pääoman kasvun tarvetta. Ei-tuotannollisten julkisten laitosten saamat tulonsiirrot puolestaan kattavat ei-tuotannollisen kiinteän pääoman, varastojen ja valtion reservien kasvutarpeen. (MU (1974), 611 - 612)

Kulutus ja pääomanmuodostus arvostetaan tavaroiden ja tuotannollisten palveluiden todelliseen myyntihintaan. Kulutusvarannon kulutus-tavarat arvostetaan liikevaihtoverollisiin vähittäishintoihin ja ei-tuotannollisen alan materiaalipanokset liikevaihtoverottomiin tukkuhintoihin. Säästämisvarannon muodostavat tuotantovälineet puolestaan arvostetaan osittain liikevaihtoverottomiin tukkuhintoihin. NL:n kansantalouden vuosikirjassa kansantulon käyttö kulutukseen ja pääomanmuodostukseen on ilmoitettu vertailukelpoisissa hinnoissa ja nykyhinnoissa. Vertailukelpoisissa hinnoissa ilmoitettuun kansantuloon eroja aiheuttavat hävikin ja ulkomaankaupan saldon lisäksi kansantuloa tuottavien sektorien rakennemuutokset (NH (1975), 779). Näin ollen vertailukelpoisiin hintoihin perustuva talouskehityksen kuvaus antaa jonkin verran erilaisen kuvan tuotetun ja käytetyn kansantulon keskinäisestä vaihtelusta.

Tuotetun ja käytetyn nmt:n eroista

Hinnoittelu. Tuotetun nettomateriaalituotannon ja käyttävissä olevan nettomateriaalituotannon vertailua vaikeuttaa samojen tuotteiden erilainen arvostus tuotanto- ja kulutuspuolella. Tuotannonalojen tuotanto arvostetaan yrityksen tukkuhintaan, joka ei sisällä liikevaihtoveroa. Kansantulon käyttö kulutukseen puolestaan arvostetaan liikevaihtoverollisiin vähittäishintoihin. Esimerkiksi lihan ja maitotaloustuotteiden painoarvo kulutuspuolella on vain 40 % niiden painoarvosta tuotetusta kansantulosta, koska tuotteet myydään kuluttajille huomattavasti alle tuotantokustannusten. Alkoholien kohdalla painotus on juuri päinvastainen.

Teollisuudessa raskaan ja kevyen teollisuuden erilaiset hinnamuodostusperiaatteet vääristävät niiden kansantulo-osuuksia. Kevyen

teollisuuden ja elintarviketeollisuuden liikevaihtoverolliset hinnat nostavat kulutusvarannon kansantulo-osuutta verrattuna teollisuustuotteiden liikevaihtoverottomiin hintoihin (EG (1988:11), 11). Liikevaihtoveron vaikutusta poistavat maataloustuotteiden ja asuntotalouspalvelujen tuetut hinnat, jotka yhdessä muodostavat huomattavan osan kulutusvarannosta ja alentavat kulutusvarannon arvoa verrattuna pääomanmuodostusvarantoon. (EG (1988/11), 11)

Hävikki. Käytetyn kansantulon erottaa tuotetusta kansantulosta ulkomaankaupan saldo ja hävikki. Jos hävikki säilyy muuttumattomana, tuotetun ja käytetyn kansantulon ero kuvastaa ulkomaankaupan tasapainon muutoksia. SNA:ssa tuotantotoiminnan "normaalit hävikit" sisältyvät välituotekulutukseen ja odottamattomat hävikit lasketaan pääomatappioiksi. MPS:ssa tuotannon materiaalipanoksiksi laskettava laskettava normaali hävikki on käsitteenä suppeampi, ja kaikki muu hävikki muodostaa osan tuotetun ja käytetyn kansantulon välisestä erosta (UN F no. 20 (1977), 33, 40).

Ulkomaankaupan saldo. Kulutus- ja säästämisvarannon summa ei ole yhtä suuri kuin tuotettu kansantulo vaan osoittaa vain kulutukseen ja pääomanmuodostukseen käytettävissä olevien resurssien määrän rahoituslähteestä riippumatta (EG (1987/31), 11). Tilastoihin on vakiintunut käytäntö lisätä tuonnin kotimaan ja maailmanmarkkinoiden hintaerojen vuoksi korkea (tuontitavaroiden kotimaiset hinnat ovat maailmanmarkkinahintoja korkeammat) ja sisäisissä ruplissa laskettu tuonnin ja viennin erotus tuotettuun kansantuloon (SS (1986/4), 587). Eräessä artikkelissa käytettiin seuraavaa kaavaa: tuotettu kansantulo on yhtä suuri kuin kulutusvarannon ja säästämisvarannon summa, johon on lisätty viennin ja tuonnin erotus (EG (1987/31), 11). Kulutukseen ja säästämiseen käytettävissä oleva kansantulo lasketaan kaavasta johtaen seuraavasti: tuotettu kansantulo - vienti + tuonti. Teoriassa voi olla mahdollista, että tuonnilla rahoitetaan laskennallisesti kansantalouden kulutusta ja pääomanmuodostusta, jos tuontiin tarvittavat varat on aikaisemmin hankittu.

Neuvostoliittolaisissa tilastoissa ulkomaankaupan ja sisäisissä ruplissa ilmoitettua tuonnin ja viennin eroa kohdellaan siten, että

sisäisissä ruplissa laskettu tuonnin ja viennin ero (muutettuna vi-rallisen kurssin mukaan sisäiseksi rupliksi) sisältyy tuotettuun kansantuloon (muu tuotantosektori) ja ulkomaankaupan ruplissa las-kettu tuonnin ja viennin ero, joka on muutettu eriytetyillä valuuttakertoimilla sisäiseksi rupliksi, sisältyy käytettyyn kansan-tuloon (SS (1986/4), 587). Ts. molemmat erotukset sisältyvät käytet-tyyn kansantuloon, mutta vain sisäisissä ruplissa laskettu tuonnin ja viennin erotus sisältyy tuotettuun kansantuloon ja kasvattaa las-kennallisesti tuonnin arvoa. Ulkomaankaupan ruplissa laskettu tuon-nin ja viennin ero on juuri tuotetun ja käytetyn kansantulon erotta-va saldo, ja tämä selittää myös tuotetun ja käytetyn kansantulon pienen eron. Ulkomaankaupan ruplissa ilmaistu kauppataase on huomattavasti pienempi kuin sisäisissä ruplissa laskettu tase.

On oikein lisätä vientitulot käytettyyn kansantuloon, koska ne edus-tavat taloudessa tosiasiallisesti käytettävissä olevia resursseja, mutta niiden sisällyttäminen tuotettuun kansantuloon ei ole ymmär-rettävää (SS (1986/4), 588). Tuotettuun kansantuloon sisältyvä tuontienemmys ei kuvaa tuonnin todellista osallistumista kansan-tulon tuottamiseen (VT (1988/5), 46).

Ulkomaankaupan saldoon liittyvät epäselvyydet aiheutuvat tähänasti-sesta ulkomaankaupan monopolista ja valuuttakurssin epärealistisuu-desta, joka aiheutuu maailmanmarkkinoiden ja kotimaisten hintojen erillisyydestä ja aiheuttaa tuonnissa ja viennissä käytettyjen valuuttakertoimien kautta laskennallisia tappioita ja voittoja.

SÄÄSTÄMISVARANTO

= KANSANTULON KÄYTTÖ PÄÄOMANMUODOSTUKSEEN

= ACCUMULATION FUND

Säästämisvarannolla tarkoitetaan valtionyritysten, osuuskuntien, kolhoosien ja väestön pääomanmuodostukseen käytettävää lopullisen kansantulon osaa. Aineellisesti säästämisvaranto koostuu tuotanto-välineistä, jotka käytetään tuotannollisten ja ei-tuotannollisten kiinteiden varantojen (kiinteän pääoman) ja liikkuvien varantojen

(varastojen) sekä valtion reservien kasvuun (MU (1974), 616). Reser-
veillä tarkoitetaan valtion varastoja erotuksena yritysten, osuus-
kuntien ja kolhoosien varastoista.

Säästämisvarantoon sisältyvät koko kansantalouden - valtion keskite-
tyt ja hajautetut, kolhoosien, osuuskunnallisen ja yksityisen
rakennustoiminnan - investoinnit. Säästämisvarannosta rahoitetaan
myös sairaaloiden, koulujen, sosiaali- ja kulttuurialan kohteiden
rakentaminen jne. Kiinteiden varantojen investoinnit muodostuvat
käyttöön otettujen ja peruskorjauksen kohteena olleiden varantojen
kasvusta, josta poistot ja poistettavien kiinteiden varantojen
jäännösarvo on vähennetty. Kotieläinkannan kasvu ja yksityisten ra-
kennusten, rakennelmien, koneiden ja laitteiden kasvu, budjetti-
rahoitteisten laitosten hankinnat rahoitetaan myös säästämis-
varannosta. Sotilaskone- ja laitehankinnat sisältyvät samoin netto-
pääomanmuodostukseen. (MU (1974), 617)

Kansantulon käyttö liikkuviin varantoihin merkitsee tuotantovarasto-
jen kasvua, keskeneräisen tuotannon ja keskeneräisen rakennustoimin-
nan kasvua sisältäen myös keskeneräisen peruskorjauksen sekä valmis-
tuotevarastojen kasvun. Keskeneräisen rakennustoiminnan laajuus saa-
daan vähentämällä pääomanmuodostusinvestoinneista (rakennus-
investoinnit, laitosten kone-, laite-, kalustohankinnat, pääoman-
korjaus) käyttöön otetut kiinteät varannot ja päätetyt peruskorjauk-
set. Varastojen muodostus sisältää myös maataloustuotevarastojen
kasvun. (MU (1974), 617 - 618)

Pääomanmuodostukseen käytettävissä olevat varat ilmoitetaan nettona,
jolloin yksin säästämisvarannon suuruus ei kerro investointien laa-
juutta, vaan vertailukelpoisuus investointien osuuteen bkt:sta saa-
daan lisäämällä säästämisvarannon arvoon poistot (EG (1988/11), 11).
Kiinteiden tuotantovarantojen poistot vähennetään jo kansantalouden
kokonaistuotoksesta materiaalianoksina. Koska bmt aikaansaadaan
vain tuotannollisilla aloilla, ei-tuotannollisten kiinteiden varan-
tojen poistoja pidetään ei-tuotannollisten alojen lopullisena, nii-
den kulutusvaranto-osuudella rahoitettavana kulutuksena. Säästämis-
varantoon sisältyvät tuotantovälineet arvostetaan tukkuhintaan.

KULUTUSVARANTO

= KANSANTULON KÄYTTÖ EI-TUOTANNOLLISEEN KULUTUKSEEN

= CONSUMPTION FUND

Kulutusvaranto tarkoittaa ei-tuotannollisen kulutuksen osuutta lopullisesta kansantulosta. Aineellisesti kulutusvaranto tarkoittaa väestön henkilökohtaiseen kulutukseen ostamia kulutustavaroita, kotipalstoilta saatuja tavaroita ja yksityisten asuntovarantojen poistoja (Zav'jalkov (1987), 388). Siihen sisältyvät myös väestöä (terveydenhoito, urheilu, sosiaalihuolto, kulttuuritoiminta, henkilöliikenteen) ja yhteiskuntaa (hallinto-, luotto- ja rahoitusjärjestelmät, tiede) palvelevien laitosten tuotannossa kuluttamat tavarat ja tuotannolliset palvelut sekä ei-tuotannolliset poistot (MU (1974), 613). Kulutusvarantoon sisältyvät niin päivittäistavarat kuin kestokulutustavarat.

Elintasokehityksen suunnittelussa tärkeintä on määritellä kulutusvarannon suuruus sekä väestön ja toisaalta tieteen ja hallinnon kulutukseen käytettävissä olevien varojen osuudet. Väestön kulutuksen osuus kulutusvarannosta määräytyy suunnitelmissa valtion ja osuuskunnallisten yritysten vähittäismyynnin, kolhoosien maataloustuotemyynnin, kotipalstatuotannon kulutuksen, yksityisten palvelujen käytön ja muiden tuotannollisten alojen tuotteiden kulutuksen perusteella.

Kulutusvarannon arvo määräytyy siihen sisältyvien tavaroiden todellisen myyntihinnan (liikevaihtoverollinen vähittäishinta) mukaan arvostettuna.

Kulutus- ja säästämisvarannon hinnoittelusta

Nykyinen hintajärjestelmä antaa hieman virheellisen kuvan kulutus- ja säästämisvarannon suhteesta. Kulutusvaranto arvostetaan tilastoissa osittain vähittäishinnoissa, jotka sisältävät huomattavan liikevaihtoveron, ja säästämisvaranto tukkuhinnoissa. Kulutusvarannon osuus kansantulosta pienenee puhdistettaessa verollisten

kulutustavaroiden hinnat liikevaihtoverosta. Toisaalta tietyt kulutustavarat, maataloustuotteet, asuin-, kunnallistalous- ja liikennepalvelut tarjotaan väestölle tuotantokustannuksia halvempiin hintoihin, jotka pienentävät kulutusvarannon osuutta. Liikevaihtoverojen todellinen vaikutus kulutusvarantoon on vasta liikevaihtoverojen ja valtion tukien erotus.

TUOTANTOVÄLINEIDEN JA KULUTUSTAVAROIDEN TUOTANTO
= PRODUCTION OF PRODUCERS' AND CONSUMERS' GOODS

Yhteiskunnan kokonaistuotanto, **bruttomateriaalituotanto**, jakautuu tuotantovälineiden ja kulutustavaroiden tuotantoon. Tuotantovälineet jaetaan työn välineisiin, joita ovat tuotantorakennukset, laitokset, koneet, laitteet, järjestelmät, kuljetusvälineet, ja työn kohteisiin, joita ovat raaka- ja polttoaineet, perus- ja aputarveaineet jne. (MU (1974), 621)

Teollisuustuotanto jaetaan ryhmiin A (raskas teollisuus) ja B (kevyt teollisuus) tuotannon todellisen käytön perusteella. Tuotannon jakaminen ryhmiin I ja II ei vastaa teollisuuden jakoa raskaaseen ja kevyeen teollisuuteen. Ryhmä A jalostaa raaka-aineita ja tuottaa investointihyödykkeitä tuotannollisten alojen tuotannollisiin tarpeisiin, ryhmä B tuottaa väestön ja ei-tuotannollisten alojen kulu- tukseen. Ryhmään A kuuluvat muiden työn kohteiden lisäksi ne kevyen teollisuuden ja elintarviketeollisuuden tuotteet, jotka siirtyvät jalostettaviksi (MU (1974), 67). Tietyt tuotteet kuuluvat yksinomaan jompaan kumpaan ryhmään, kun taas toiset ryhmitellään sen mukaan, käytetäänkö niitä tuotannolliseen vai ei-tuotannolliseen tarkoitukseen. Lisäksi on huomattava, että ryhmien A ja B tuotanto ilmoitetaan yrityksen tukkuhinnoissa, kun taas luokkien I ja II tuotanto arvostetaan lopulliseen myyntihintaan eli vähittäishintaan tai liikevaihtoverolliseen tukkuhintaan. (SEV (1987), MU (1974), 622)

REAALITULOT
= REAL INCOME

Väestön reaalityuloilla tarkoitetaan kansantulon osaa, jonka väestö käyttää reaalisesti aineelliseen kulutukseen ja pääomanmuodostukseen (MU (1974), 462). Reaalityulot tarkoittavat väestön kulutuksen osuutta kansantulon käytöstä. Reaalityuluihin lasketaan kaikki väestön saamat ja kulutukseen käyttämät raha- ja luontaistulot sekä väestölle maksuttomia palveluja tarjoavien ei-tuotannollisten laitosten materiaalikulut. Reaalityuluihin ei lasketa mukaan pakollisia maksuja (verot), lahjoituksia, säästämistä tai väestön palveluista maksamaa arvoa, joka ylittää palvelujen materiaalikulut, eli muuhun kuin aineelliseen kulutukseen käytettäviä tuloja (Maijer (1988), 143). Ns. nimellistuloihin sisältyvät reaalityulojen lisäksi em. erät.

Väestön rahatulot muodostuvat palkoista, palkkiosta, kolhoosien yhteiskunnallisen toiminnan tuloista, eläkkeistä yms, rahoitusjärjestelmän tuloista (esim. veroedut). Väestön luontaistulot - nettotuotantona laskettuna - kertyvät kolhoosien yhteiskunnallisesta toiminnasta (maataloustuotteiden myynti) ja yksityisistä sivutalouksista, joissa harjoitetaan maataloutta, rakennustoimintaa tms. Luontaistuloilla tarkoitetaan sekä omaan käyttöön valmistettua tuotantoa että sen myynnistä saatuja tuloja. Julkisten laitosten materiaalikulutus sisältää koululaitosten, terveydenhoidon, asuin- ja kunnallistalouden, sosiaalihuollon ja kulttuurialan laitosten materiaalikulujen arvon (valtion asuntoparantojen poistot, sähkön, kaasun veden ja muiden palvelujen, materiaalien maksut). Julkisia palveluja ei siis arvosteta reaalityuluihin väestön suorittaman maksun perusteella. Väestön reaalityuluihin luetaan mukaan myös osuuskunnallisen asuinrakennustoiminnan bruttotuotannon arvo, josta poistoja ja materiaaliapanoksia ei ole vähennetty. (MU (1974), 462 - 466)

Reaalityulot rahoitetaan kansantulon **kulutusvarannosta**, joka tarkoittaa väestön kulutukseen ja ei-tuotannolliseen kulutukseen käytettävää kansantulo-osuutta. Reaalityulojen määrää säädellään julkisten palvelujen maksuilla ja tariffeilla, ja sitä kautta tasataan väestön palkkatuloja. Yhteiskunnallisesta kulutusvarannosta tarjottavien il-

maisten ja tuettujen palvelujen osuus reaalityuloista on merkittävä. Tilastoissa ja suunnitelmissa reaalityulojen määrää kuvataan vertailukelpoisilla hinnoilla. Reaalityuloilla ei kuvata länsimaiseen tapaan hintojen kehityksestä puhdistettuja tuloja vaan väestön loppullisten tulojen volyyymia (Maijer 1988, 142).

Kulutusvaranto ja väestön reaalityulot ovat lähes yhtä suuret. Reaalityulot ovat yksityisten ja osuuskunnallisten asuntovarantojen poistojen arvon verran pienemmät kuin kulutusvaranto. Väestön reaalityuloista puuttuvat lisäksi yhteiskuntaa palvelevien laitosten (tiede, hallinto) materiaalikulut. Reaalityulojen arvo ylittää kulutusvarannon väestön pääomanmuodostuksen (karja, yksityiset maataloustuotevarastot, joiden kasvu rahoitetaan säästämismäärästä), yksityisen asuinrakennustoiminnan netto- ja osuuskunnallisen asuinrakennustoiminnan bruttotuotannon verran. (MU (1974), 452)

YHTEISKUNNALLISET KULUTUSVARANNOT

= SOCIAL CONSUMPTION FUNDS

Yhteiskunnallisilla kulutusvarannoilla tarkoitetaan valtiolle, yrityksille, laitoksille ym. aiheutuneita nettokustannuksia väestölle tarjottavista palveluista sekä palkan lisäksi maksettavia rahoitustuloja. Kulutusvarantojen arvoon ei lasketa väestön suorittamaa maksua palveluista. Yhteiskunnallisista kulutusvarannoista rahoitetaan koulutus, sosiaalihoito, terveydenhoito, lepokotien ja kylpylöiden ylläpito. Palkan lisäksi maksettavat tulot jakautuvat eläkkeisiin, stipendeihin, avustuksiin, ilmaisiin lomiin. Huomattava osa asuntomenoista, lasten esikoulumenoista, kunnallispalvelumenoista katetaan yhteiskunnallisista kulutusvarannoista. Osa yhteiskunnallisista kulutusvarannoista jaetaan työn laadun ja määrän mukaan (lomat, eläkkeet), osa maksetaan väestölle työpanoksesta riippumatta (sairaanhoito, koulutus). Yhteiskunnallisiin kulutusvarantoihin sisällytetään nimenomaan henkilökohtaiseen kulutukseen, ei hallintoon, tieteeseen tai muihin välittömästi väestön kulutukseen liittymättömät kulut. (MU (1974), 475)

Yhteiskunnalliset varannot rahoitetaan valtion budjetista (n. 70 %) ja muuna valtion osallistumisena (yhteiskunnallisten laitosten kiinteiden varantojen poistot), yritysten sosiaali- ja kulttuurialan toimenpiteiden, asuinrakennustoiminnan ja materiaalisien kannustuksen rahastoista, kolhoosien ja yhteiskunnallisten laitosten varannoista (MU (1974), 475). Palvelujen tuotantokustannukset jakautuvat sosiaali- ja kulttuurialan laitosten ylläpitokuluihin (ml. työntekijöiden palkat) ja ei-tuotannollisten kiinteiden varantojen poistoihin (MU (1974), 475). Näiden laitosten investointeja, peruskorjauksia, kone-, laite- ja kalustohankintoja ei lasketa yhteiskunnalliseen kulutusvarantoon.

Yhteiskunnallisten kulutusvarantojen suuruutta säätelemällä valtio harjoittaa sosiaalipolitiikkaa. Suunnittelussa käsitettä käytetään yhtenä sosiaalista kehitystä kuvaavista tunnusluvusta. Huomattava osa reaalityuloista syntyy yhteiskunnallisista kulutusvarannoista, joiden avulla valtio ohjaa tulojen jakautumista. Yhteiskunnallisten kulutusvarantojen ylläpitoideologiaa muistuttaa valtion laajamittainen tukitoiminta, joka ilmenee maito- ja lihatuotteiden, henkilöliikenteen, kulttuurin ja taiteen palvelujen, tietoliikenteen tuettuina hintoina.

VÄESTÖN KULUTTAMAT PALVELUT

Väestölle tarjottavilla palveluilla tarkoitetaan sekä tuotannollisiin että ei-tuotannollisiin aloihin liittyviä, väestöä palvelevia aloja. Käsitteellä kuvataan palvelualan kehitystä kokonaisuudessaan. Palvelujen kokonaisarvoon lasketaan mukaan vähittäiskaupan ja yhteiskunnallisen ravitsemustoiminnan bruttotuotanto, väestön suorittamat maksut tuotannollisista ja ei-tuotannollisista jokapäiväisistä palveluista, henkilö- ja tietoliikenteestä, vettä, sähköä ja energiaa väestölle tarjoavien alojen bruttotuotanto, yhteiskunnan maksamat kulut asunto- ja kunnallistaloudesta, terveydenhoidosta, urheilutoiminnasta, sosiaaliturvasta ja kulttuuritoiminnasta.

Väestölle tarjottavien palvelujen arvoon sisältyvät sekä ilmaiset, tuetut että täysin maksulliset palvelut. Maksullisten palvelujen

laajuus määräytyy palveluja tarjoavien laitosten ja yritysten tulojen perusteella, ja osittain maksullisten palvelujen arvo lasketaan valtiolle, yritykselle aiheutuneiden kustannusten perusteella (Zav'jalkov (1987), 252). Reaalituloissa palvelujen osuus määräytyy vain materiaalikustannusten perusteella, kokonaispalveluihin sisältyy sen sijaan palvelujen koko myyntiarvo. Kustannuksiin sisältyvät materiaalikulut ml. julkisen asuntovarannon poistot, väestöä palvelevien ei-tuotannollisten laitosten kiinteiden varantojen poistot, ei-tuotannollinen pääomanmuodostus, palkat. (MU (1974), 480 - 481)

VÄESTÖN KULUTTAMAT TAVARAT JA PALVELUT KOKONAISUUDESSAAN

Käsitteellä kuvataan väestön kulutusta kokonaisuudessaan. Käsitteeseen lasketaan väestön henkilökohtaisen kulutuksen osuus kulutusvarannosta, tulot väestölle tarjottavista maksullisista palveluista ja maksuttomien palvelujen tarjoamisesta aiheutuneet kulut (Maijer (1988), 27). Käsite on suurempi kuin reaalitulot, koska ei-tuotannollisten alojen palvelut lasketaan mukaan väestön suorittaman maksun perusteella eikä vain materiaalikustannusten perusteella. Kansantalouden peruskierrossahan ei-tuotannollisten alojen tulot katsotaan tulonsiirroiksi väestöltä eikä väestön lopulliseksi kulutukseksi. Tavaroiden kulutus lasketaan väestön koko kulutuksen perusteella lukuunottamatta julkisen asuntovarannon poistoja. Palvelut arvostetaan samalla tavoin kuin väestölle tarjottavat palvelut - käsitteessä.

TYÖN TUOTTAVUUS

= SOCIAL PRODUCTIVITY

Tilastoissa tuotannollisten yritysten ja yksittäisten tuotannonalojen työn tuottavuus lasketaan jakamalla bruttotuotanto työntekijöiden lukumäärällä.

Koska bruttotuotanto sisältää moninkertaista laskentaa, siihen perustuvat laskelmat liioittelevat työn tuottavuutta. Työn tuottavuus-

laskelmissa käytetään myös markkinoitua tuotantoa, joka tarkoittaa muille yrityksille ja ei-tuotannollisiin tarkoituksiin myytyä tuotantoa. Markkinoidun tuotannon ja bruttotuotannon käyttö suunnittelmassa palkitsee kustannusten kasvattamista, minkä johdosta joillakin tuotannonaloilla tuottavuutta on ryhdytty laskemaan netto-tuotannosta. Rautateiden työn tuottavuus lasketaan jakamalla tonnikilometrit rautatiehenkilökunnan keskimäärällä vuodessa. Rakennustoiminnan työn tuottavuus määritellään rakennus- ja asennustöiden arvioituna arvona rakentajaa, asentajaa ja sivutuotannossa työskentelevää työntekijää kohti; siihen ei sisälly kolhoosien välisten rakennus- ja korjausorganisaatioiden arvoja. Maatalouden työn tuottavuus kattaa kolhoosien, sovhoosien, sivuyritysten ja muiden tuotannollisten maatalousyritysten tuotannon. (NH (1975))

Erilaisten hintojen käyttö vaikeuttaa esim. kulutustavara-teollisuuden työn tuottavuuden ja taloudellisen kasvun vertailua ja vääristää talouden rakenteen vaihteluita. Alan työn tuottavuuden laskemiseksi tuotanto arvostetaan yrityksen tukkuhintaan, johon ei sisälly liikevaihtovero. Taloudellisiin kasvulaskelmiin kulutustavara-teollisuuden tuotanto arvostetaan liikevaihtoverolliseen vähittäishintaan. (EG (1987/31), 11)

Koko yhteiskunnallisen työn tuottavuus lasketaan jakamalla tuotettu kansantulo tuotannollisen alan työntekijöiden lukumäärällä. Tämän takia aloittaiset tiedot eivät välttämättä ole suoraan vertailtavissa yhteiskunnallisen työn tuottavuuden kanssa, koska aloittainen työn tuottavuus lasketaan bruttotuotannosta. (NH (1975))

LÄHTEET

BIRMAN, I. (1986): A Note on Soviet Foreign Trade Gains. SS 1986/4, 586 - 589.

CHURAKOV, J. (1988): Narodnohozjajstvennoje znachenije valjutnogo koefficienta. VT 1988/5, 44 - 47.

CSO OF FINLAND & CMEA SECRETARIAT (1980): Some Topical Methodological Problems in Official Statistics. Helsinki - Moscow.

CSO OF FINLAND & CMEA SECRETARIAT (1986): Experiences from the Comparison of the International Activity Classifications of the UN and the CMEA: UN ISIC - CMEA CBNE. Helsinki - Moscow.

ECONOMIC SURVEY OF EUROPE (1985 - 1986). YK. 1986.

EN (1988): Valovoj nacional'nyj produkt: chto on soboj predstavljajet i kak ischisljajetsja. 1988/5, 138 - 141.

HJERPPE, R. & O. NIITAMO (1971): Uuden SNA:n mukaisen kansantalouden tilinpidon perusrakenne. TK n:o 15. Helsinki.

IVANOV, J. (1987): Possibilities and Problems of Reconciliation of the SNA and the MPS. Review of Income and Wealth. March 1987 vol. 33:1, 1 - 18.

KOROSTELEV, E. (1988): Osnovy ekonomiki, organizacii, planirovanija i ucheta narodnogo hozjajstva. Moskva.

MAIJER, V. (1988): Planirovanije social'nogo razvitija i povyshenija urovnja zhizni naroda. Moskva.

MARER, P. (1985): Dollar GNPs of the USSR and Eastern Europe. London.

Metodika ischislenija valovogo nacional'nogo dohoda. VS 1988/6, 30 - 42.

Metodicheskije ukazanija k razrabotke gosudarstvennyh planov narodnogo hozjajstva. Moskva 1974.

MÄKELÄ, P. & R. NURMINEN (1980): Kansantalouden tilinpito. Maa-, metsä- ja kalatalous sekä metsätalous kansantalouden tilinpidossa. TK n:o 61. Helsinki.

Narodnoje Hozjajstvo SSSR v 1975 g. Moskva 1976.

NOVE, A. (1980): The Soviet Economy. London.

PLANECON (1987/2) no. 4 - 5. SOVIET ECONOMIC PERFORMANCE IN (1986): Modest Improvement Clouded by the Release of Key Aggregate Economic Indicators conflicting with Each Other.

POLOCKIJ, S. ym. (1988): Pervyje shagi eksperimenta. VS 1988/4, 16 - 28.

SEV (1987) Moskva 1987.

SHATALIN, S. (1987): Kak izmerit' ekonomicheskij rost. EG 1987/31, 11.

SIDOROV, M (1988): Potreblenije i nakoplenije v nacional'nom dohode. EG 1988:11, 11.

SOURAMA, H. & O. SAARIAHO (1980): Kansantalouden tilinpito. Rakenne, määritelmät ja luokitukset. TK n:o 63. Helsinki.

TK (1982): Tilasto-opas, n:o 3. Helsinki.

TREML, V. & J. HARDT (1972): Soviet Economic Statistics. Durham.

UN SERIES F (1977): Comparisons of the System of National Accounts and the System of Balances of the National Economy. No. 20, New York.

ZAV'JALCOV, A. (1987): Planirovanije ekonomicheskogo i social'nogo razvitija SSSR. Minsk.

CSO = Central Statistical Office of Finland

EG = Ekonomicheskaja gazeta

EN = Ekonomicheskije nauki

MU = Metodicheskije ukazaniya k razrabotke gosudarstvennyh planov narodnogo hozjajstva

NH = Narodnoje hozjajstva SSSR

SEV = Statisticheskij ezhegodnik stran-chlenov SEV

SS = Soviet Studies

TK = Tilastokeskuksen tutkimuksia

VS = Vestnik statistiki

VT = Vneshnjaja trgovlja

LIITE 1

NEUVOSTOLIITON SOSIAALISEN JA TALOUDELLISEN KEHITYKSEN TUNNUSLUVUT
(KÄSITELUETTELO)

KOKONAISTALOUDELLISET TUNNUSLUVUT

Obscestvennoje proizvodstvo
= Yhteiskunnallinen tuotanto

Valovoj nacional'nyj produkt
= Bruttokansantuote

Valovoj obscestvennyj produkt
= Bruttomateriaalituotanto
= Gross Social Product

Nacional'nyj dohod
= Nettomateriaalituotanto = kansantulo
= Net Material Product

Proizvedjonnyj nacional'nyj dohod
= Tuotettu kansantulo
= Net Material Product Produced

Ispol'zovannyj nacional'nyj dohod
= Käytetty kansantulo
= Net Material Product Used

Tuotetun ja käytetyn kansantulon eroista

- Hinnoittelu
- Hävikki
- Ulkomaankaupan saldo

Fond nakoplenija

- = Säästämisvaranto = kansantulon käyttö pääomanmuodostukseen
- = Accumulation Fund

Fond potreblenija

- = Kulutusvaranto = kansantulon käyttö ei-tuotannolliseen kulutukseen
- = Consumption Fund

Kulutus- ja säästämisvarannon hinnoittelusta

Proizvodstvo sredstv proizvodstva

- = Tuotantovälineiden tuotanto

Proizvodstvo predmetov potreblenija

- = Kulutustavaroiden tuotanto

Real'nyje dohody

- = Reaalitulot
- = Real Income

Obscestvennyje fondy potreblenija

- = Yhteiskunnalliset kulutusvarannot
- = Social Consumption Funds

Obscij objom potreblenija naselenijem uslug

- = Väestön kuluttamat palvelut

Obschij objom potreblenija naselenijem materialnyh blag i uslug

- = Väestön kuluttamat tavarat ja palvelut kokonaisuudessaan

Fond zarabotnoj platy

- = Palkkavaranto
- = Wage Fund

TUOTANTOKÄSITTEET

Valovoj oborot

- = Kokonaistuotanto
- = Gross Turnover

Valovaja produkcija

= Bruttotuotanto = kokonaistuotos

= Gross Output

Valovaja produkcija promyshlennosti

= Teollisuuden bruttotuotanto

Valovaja produkcija sel'skogo hozjajstva

= Maatalouden bruttotuotanto

Valovaja produkcija stroitel'stva

= Rakennusalan bruttotuotanto

Obscij objom potreblenija uslug

= Vähittäiskaupan tuotanto

Roznychnyje torgovyje predprijatija

= Vähittäiskaupat

Predprijatija obscestvennogo pitanija

= Ravitsemusalan yritykset

Gruzooborot transporta

= Kuljetustoiminnan tuotanto

Produkcija svjazi

= Tietoliikenteen tuotanto

Chistaja produkcija

= Nettotuotanto

= Net Production

Tovarnaja produkcija

= Markkinoitu tuotanto

= Marketed Production

Tovarnaja produkcija promyshlennosti

= Teollisuuden markkinoitu tuotanto

Tovarnaja produkcija sel'skogo hozjajstva

= Maatalouden markkinoitu tuotanto

Gosudarstvennyje zagotovki

= Valtion hankinnat

Realizovannaja produkcija

= Myyty tuotanto, josta maksu saatu

= Value of sales

Socialisticheskij sektor
= Yhteiskunnallinen sektori

Obschestvennyj/chastnyj sektor sel'skogo hozjajstva
= Maatalouden yhteiskunnallinen/yksityinen sektori

TUOTANTOVARAT

Nacional'noje bogatstvo
= Aineelliset varannot

Osnovnyje fondy
= Kiinteät varannot = käyttöomaisuus
= Fixed Funds

Proizvodstvennyje fondy
= Tuotantovarannot
= Productive Funds

Osnovnyje proizvodstvennyje fondy
= Kiinteät tuotantovarannot
= Fixed Productive Funds

Oborotnyje fondy
= Liikkuvat varannot
= Working Funds

Oborotnyje sredstva
= Vaihtuvat varat = vaihto-omaisuus

Oborotnyje fondy
= Liikkuvat varannot
= Working Funds

Fondy obrascenija
= Kiertävät varannot = käyttörahasto

Neproizvodstvennyje fondy
= Ei-tuotannolliset varannot

KIINTEIDEN VARANTOJEN KÄYTÖN JA TUOTANNON TEHOKKUUTTA
MITTAAVAT TUNNUSLUVUT

Fondootdacha
= Pääoman tehokkuuskerroin

Fondovooruzhennost' truda
= Työn pääomavaltaisuus

Fondojomkost'
= Pääomaintensiteetti

Materialojomkost'
= Materiaali-intensiteetti

Trudojomkost'
= Työvoimavaltaisuus

Proizvoditel'nost' truda
= Työn tuottavuus

Promyshlenno-proizvodstvennyj personal
= Tuotantohenkilökunta

Nepromyshlennaja gruppa
= Välittömästi tuotantoon liittymätön henkilökunta

PERUSRAKENNUSTYÖT

Vvod v dejstvije osnovnyh fondov
= Kiinteiden varantojen käyttöönotto

Kapital'nyje vlozhenija

= Investoinnit

Kapital'nyje vlozhenija sel'skogo hozjajstva

= Maatalouden investoinnit

Nezavershennoje stroitel'stvo

= Keskeneräinen rakentaminen

HINNAT

Optovaja cena

= Tukkuhinta

Roznichnaja cena

= Vähittäishinta

Zakupohnaja cena

= Valtion suorittama hankintahinta maataloustuotteista

Sopostavimaja cena

= Vertailukelpoinen hinta

Fakticheskaja cena

= Nykyhinta

ULKOMAANKAUPPA

Oborot vneshnej trgovli

= Ulkomaankaupan vaihto

ESTABLISHED 1878

ESTABLISHED 1878

ESTABLISHED 1878

1-888-

SUOMEN PANKIN KESKUSTELUALOITTEITA

ISSN 0785-3572

1/89 PAULA LÄHDEMÄKI Neuvostoliiton kokonaistaloudelliset tunnusluvut kansantalouden tilinpidon pohjalta tarkasteltuna. 1989. 57 s.
(ISBN 951-686-182-2)